

NATUUR.BLAD

Driemaandelijks ledentijdschrift van Natuurpunt **Sept | Okt | Nov 2014**

Retouradres: Coxiestraat 11
B-2800 Mechelen

met
HANDIGE
wand
kaart

Verschijnt: Maart, Juni, September, December | Jaargang 13 | nummer 3 | Afgiftelokator Antwerpen X | P106230

tijdreis in de **Munkbosbeekvallei**

in de bres voor de
poldergraslanden

Exclusief voor Natuurpunt-leden

Geen **groenere samenwerking** dan die tussen Natuurpunt en **A.S. Adventure**. Samen in de bres voor de natuur, dat schept nu eenmaal een band én ... **extra voordelen!**

Regatta
GREAT OUTDOORS®

Fleece Cuddle Up

~~€ 49,95~~

€ 35*

- Borststukken met geweven structuur
- 100% polyester met high pile fleece

Regatta
GREAT OUTDOORS®

Jas Northfield

~~€ 119,95~~

€ 75*

- Waterproof en ademend Isotex 10.000
- 1 borstzak en 2 zijzakken met rits
- Getapete naden
- Verstelbare onderboord en kap
- Verborgene kap met regelaar

7%
KORTING

Als Natuurpunt-lid profiteer je niet alleen van **exclusieve promoties**, maar ook van **7% permanente korting** op je aankopen**.

www.asadventure.com

*Actie enkel geldig voor Natuurpunt-leden van 15/09 t.e.m. 15/10/2014 of zolang de voorraad strekt.

**Geldig op alle trekking-, bike-, kampeer- en reisartikelen. Niet cumuleerbaar met andere promoties.

Samen het verschil maken

Vol verwondering kijk ik naar de natuur. Het is herfst en dat zorgt voor heel wat veranderingen. Planten en dieren ontwikkelen verschillende strategieën om zich voor te bereiden op de winter. Boeiend om te zien, dat wisselen van de seizoenen!

Kijken naar de natuur en helemaal tot rust komen: er bestaat geen beter middel om alle dagelijkse beslommingen even achter je te laten. Maar die waardevolle natuurplekjes zijn schaars en staan onder druk. Gelukkig kan ik daar als Natuurpuntvrijwilliger iets aan doen. Samen met andere vrijwilligers springen we in de bres voor de natuur in onze gemeente. En het leuke is dat we echt een verschil kunnen maken. Bij Natuurpunt roepen we niet aan de zijlijn dat er iets moet veranderen. We doen het gewoon: nieuwe gronden aan-kopen, activiteiten organiseren, wandelpaden aanleggen,.... Dat geeft enorm veel voldoening. Zeker als je bedenkt dat die realisaties er zonder ons waarschijnlijk niet waren gekomen.

Meer natuur realiseren is belangrijk, maar het is vooral leuk dat ik dat samen met andere mensen kan doen. Ons in het zweet werken tijdens beheerwerkdagen, leuke activiteiten organiseren en fier zijn op de aankoop van een nieuw stukje natuurgebied: dat smeedt sterke vriendschapsbanden. Mijn sociaal leven zou zonder Natuurpunt heel wat minder boeiend zijn.

Wil je met eigen ogen zien hoe gezellig het eraan toegaat in onze afdeling?
Blader snel naar pagina 44.

Groetjes,

Koen voorzitter
Natuurpuntafdeling Deinze-Zulte

PS: Bedankt om zo massaal de enquête over het Natuur.blad in te vullen!
Met jullie suggesties en inbreng maken we het nog beter.

Foto © Wim Dirckx

Colofon

Hoofdredactie: Hendrik Moeremans, redactie@natuurpunt.be
Redactie: Petra Beeckx, Liesbet Cleynhens, Klara Debie,
Peter De Ridder, Joris Gansemans, Rosan Heremans, Ewoud L'Amiral,
Hans Marijns, Walter Roggeman, Karolien Van de Velde,
Wim Van Gils, Jan Vanstockem, Wim Veraghtert, Stefan Versweyvel
Advertenties: advertenties@natuurpunt.be | Druk: Roto Smeets
Oplage: 93.000 | Papier: Reprint (60% recycled, 40% FSC)
Ontwerp: De Barbaren | Concept: Stapel

De Vlaamse overheid erkent en steunt Natuurpunt, www.vlaanderen.be
Natuurpunt werkt in Wallonië samen met Natagora, samen zijn we partner
van BirdLife International. Voor verschillende projecten kan Natuurpunt
rekenen op financiële steun van de Europese Unie in het kader
van het LIFE-programma, www.natuurpunt.be/life
V.U. Chris Steenwegen, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Egel aan de waterkant © Rollin Verlinde | niet vermeld beeldmateriaal: www.shutterstock.com

10

48

12

Ontdekken

34 Focus
De inktviszwam
Excentrieke wereldreiziger in park en tuin

36 Seizoensweetjes
Herfstvlinders zijn nog niet moe

38 Voor kids
Een mosmat maken
Win compact gidsje 'Dieren rond het huis'

40 Natuur in...
Postelein in de stad, de strijd om de
hulst, herfstverkleuring

44 Op stap met Koen Houthoofd

46 An Olaerts

Beleven

18 In actie
Een nieuwe start in de natuur

27 Naar buiten
Tijdreis in de Munkbosbeekvallei
**Win een overnachting
in de Vlaamse Ardennen**

32 10xactief
Geluksplekjes in de natuur

48 In beeld

50 Activiteiten

Beschermen

- 10 **Mijn gebied**
LIFE Kleine Nete
- 12 **Doe mee**
In de bres voor de poldergraslanden
- 20 **Beleid**
Een reus met 10 000 opdrachten voor het natuurbeleid
- 54 **Het woord van de voorzitter**

Nieuwe ledenvoordelen

50% korting in Plantentuin Meise

Plantentuin
Meise

De Plantentuin van Meise is 92 ha groot en telt bijna 18.000 verschillende planten. In de serres van het Plantenpaleis vind je zo'n 10.000 plantensoorten uit alle hoeken van de wereld. In de tuinen en arboreta groeien nog eens 8.000 soorten. Je loopt er ook langs de Camelia- en Pioenentuin, de Tuin met de Geneeskrachtige planten en het Rododendronbos. Natuurbescherming is één van de kerntaken van de Plantentuin. De wetenschappers en tuiniers houden zich dan ook actief bezig met verschillende natuurbeschermingsprojecten in België en daarbuiten.

Jouw voordeel: Op vertoon van je lidkaart krijg je 50% korting op een toegangsticket voor het hele gezin. Maximum 2 volwassenen per lidkaart (-18 jarigen komen er gratis in).

Niet cumuleerbaar met andere kortingen.
Aanbod geldig tot 31/12/14.

02 260 09 70 | www.plantentuinmeise.be

15% Korting in de webshop van Uitgeverij Lannoo

LANNOO

LannooShop is de webshop van Uitgeverij Lannoo en je kan er een brede waaier aan fictie en non-fictieboeken vinden. Van natuur, gezondheid en ontspanning tot cultuur en literatuur: met de producten uit de webshop ben je deze herfst uren zoet.

Jouw voordeel: Je krijgt 15% korting bij LannooShop.com op alle aankopen in de webshop. Deze korting is geldig op alle titels, maar enkel via de webshop (en niet in de reguliere boekhandel).

De korting wordt verrekend nadat je de boeken hebt toegevoegd aan je winkelmandje.

www.lannooshop.com/natuurpunt

Als lid van Natuurpunt zijn er heel wat leuke kortingen en voordelen bij onze partners. Er komen er ook altijd nieuwe bij.

www.natuurpunt.be/voordelen

Stadsnatuur, soms verscholen in een klein hoekje.

Mijn BEELD

Jozef Mols houdt van de natuur en is in zijn vrije tijd fotograaf. Geregeld combineert hij die twee passies en hij reisde met z'n camera al naar IJsland, Armenië en de Seychellen. Maar voor dit plaatje zocht hij zijn heil in zijn thuisstad.

Wie nietsvermoedend door de straten struikt zou er duizend keer aan voorbijgaan, maar als je je ogen openhoudt dan kan de stad je verrassen met een heuse microkosmos.

Natuur zit er soms letterlijk in een klein, groezelig hoekje.

Deze foto nam ik vlak bij de Sint-Annatunnel in Antwerpen.

Voor al het

contrast valt op: het spinnenweb, de grijze bouwsels van de mens links, de frisse blaadjes van gewone vogelmuur, als in een heilig schrijn, rechts.

Deze foto is mijn inzending voor Groengrijs, een project van Natuurpunt en het Centrum voor Beeldexpressie dat mensen wil mobiliseren om de natuur in de stad in beeld te brengen. In totaal trokken meer dan 180 mensen mee op wandel tijdens foto-uitstappen in de stad. Dat leverde 622 inzendingen op. De strafste, knapste en boeiendste zijn tot 31 oktober te bewonderen in het Natuurmuseum in Turnhout. Nadien gaat de tentoonstelling naar het Ecohuis in Antwerpen.

Jozef

www.beeldexpressie.be

Natuurpunt erkend als wetenschappelijke instelling

Gelezen in het Staatsblad: Natuurpunt en Natagora zijn officieel erkend als wetenschappelijke onderzoeksinstituten. Hiermee bevestigt de overheid de rol die we samen met duizenden vrijwilligers vervullen voor het wetenschappelijk onderzoek. Om gegevens te verzamelen over de verspreiding van verschillende diersoorten kunnen we rekenen op de kracht van citizen science. Dag in dag uit leveren duizenden vrijwilligers waardevolle informatie over de biodiversiteit in België. We bundelen al die informatie via de website en app van www.waarnezingen.be. Dankzij de erkenning als wetenschappelijke instelling komen er middelen vrij om ons werk in de toekomst nog beter te doen.

Foto © Wim Dirckx

Foto © Wim Dirckx

Educatief natuurbeheer in het Grote Netewoud

Kinderen en jongeren in contact brengen met natuur zorgt ervoor dat de nieuwe generatie het in de toekomst zal opnemen voor die natuur. Binnen het LIFE-project Grote Netewoud besteden we daarom aandacht aan Educatief Natuurbeheer. Leerlingen krijgen een inleiding in de klas en steken vervolgens een halve dag zelf de handen uit de mouwen in een natuurgebied. Tot slot gaan ze op ontdekkingstocht. Zo krijgen ze het resultaat van hun werk te zien en beleven ze de natuur van dichtbij. In de provincies Limburg en Vlaams-Brabant werkt Natuurpunt al langer met het project Educatief Natuurbeheer. Voor de provincie Antwerpen is het Grote Netewoud het eerste project.

nieuws

Aan de voet de KBC-toren in Antwerpen opende Natuurpunt haar eerste pop-upshop. Gedurende 8 weken konden voorbijgangers de natuur in 't Stad komen ontdekken.

Meer dan 2100 jumpers en 6400 toeschouwers: Vlaanderen gaf tijdens een uitgeregende Big Jump een duidelijk signaal voor proper en levend water.

8 juli

5 juli

Aan boord van de kusttrein werd op 8 en 9 juli het verhaal Hoog Water verteld door Cyriel. Deze zeebonk bracht een beklijvende eenmansvertelling te berde over de klimaatverandering.

13 juli

Gezocht: waterdicht beleid

Er leek deze zomer geen onweersbui voorbij Vlaanderen te kunnen trekken, of er liep wel ergens een kelder of straat onder water. We betalen vandaag de rekening voor het gebrek aan visie van de voorbije decennia: Vlaanderen is volgebouwd. Klimatologen voorspellen dat dit soort hevige zomerse onweersbuien in de toekomst vaker zal voorkomen. Hoog tijd dus om verstandige keuzes te maken in ons ruimtelijke ordeningsbeleid. In haar regeerakkoord geeft de nieuwe Vlaamse regering wel aan de versterking van Vlaanderen te willen stoppen, maar tegelijkertijd gaat de deur open voor extra woongebieden, industriegebieden en een hele lijst infrastructuurwerken. De kans dat Vlaanderen nog verder versterkt en verrommelt, is dan ook groot.

Natuurherstel voor de lens

Bioloog en cameraman Frank Ressler heeft de eerste beelden gedraaid voor een filmproject dat hij in opdracht van Natuurpunt uitvoert. Met de steun van het Europese milieufonds LIFE zullen drie grote natuurherstelprojecten in beeld gebracht worden: LIFE Haspengouw, LIFE Itter & Oeter en LIFE Grote Netewoud. Naast de herstelde natuurpracht en biodiversiteit in de gebieden zal vooral de noeste arbeid van gepassioneerde vrijwilligers centraal staan. Frank Ressler werkte eerder al voor het VTM-programma Wild van dieren. Voor dit driedelig filmproject gaat hij letterlijk ter land, te water en in de lucht: op het programma staan onderwateropnames en luchtschots met drones. Nog tot midden 2015 zal er gefilmd worden.

Foto © Vlada/Yves Adams

NATUUR PRODUCT

Natuurpuntagenda 2015

Wil je elke week verrast worden met een prachtige vogel- of natuurfoto? Haal dan de nieuwe Natuurpunt-agenda in huis. Alle foto's werden met zorg en passie

getrokken door de meest enthousiaste fotografen én met respect hebben voor de natuur. In de agenda krijg je veel schrijfruimte voor al je plannen. De landelijke feestdagen zijn al voorgedrukt, uiteraard op FSC-gekeurd papier. Een echt hebbeding!

Artikel Nr.: M24244

Prijs: € 14,50 - Ledenprijs: € 13,05

www.natuurpunt.be/winkel

Natuurpunt-kalender 2015

De grote bonte specht in een winterlandschap, een geeuwende steenuil en het zonovergoten waterlandschap van De Blankaart: het is maar een greep uit de prachtige natuurbeelden die op de Natuurpuntkalender van 2015 schitteren. Het perfecte geschenk voor een jaar vol natuurgeluk!

Artikel Nr.: 97800

Actieprijs: € 10

www.natuurpunt.be/winkel

Natuurpunt nam de eerste Vlaamse Softrak 120 in gebruik. Dit stukje spitstechnologie werd speciaal ontwikkeld in het Verenigd Koninkrijk om erg natte graslanden en moerassen te maaien.

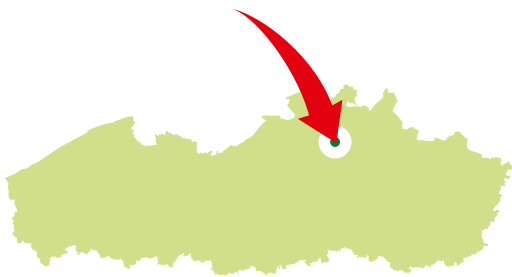
3 augustus

In de buurt van Lubbeek werd een otter gespot. Groot nieuws: tot voor kort leek de soort uitgestorven in Vlaanderen.

29 juli

Door het uitzonderlijk zachte voorjaar was de vliegperiode van heel wat vlindersoorten al voorbij tijdens Het Grote Vlinderweekend. Er waren daarom minder vlinders. De kleine vos werd het meest geteld.

26 augustus

LIFE

Kleine Nete

In de Kempen bepalen rivieren het landschap. Waar de Kleine Nete over de landduinen vloeit, wandel je door bossen, vennen, paarse heide en open zand. In de riviervallei lopen die over in broekbossen, moerassen, beemden en ruigten. Dankzij al die verschillende biotopen huist het gebied nog zeldzame soorten zoals de heikikker, rivierdonderpad, kleine modderkruiper, bever, nachtegaal, moeraskartelblad ... Samen met de Vlaamse Milieumaatschappij en de provincie Antwerpen heeft Natuurpunt er een LIFE-project opgestart om habitatrictlijngebieden te verbinden en bedreigde soorten nieuwe kansen te geven. De vallei van de Kleine Nete maakt deel uit van het Natura 2000-netwerk van belangrijke natuurgebieden in Europa.

www.life-kleinenete.be

WANDELEN

Broekpad 4,5 km, start aan de kerk van Viersel

'De afwisseling tussen ruigtes en graslanden'

Yves Peeters,
terreinarbeider

Natte stukken grond maaien we met de Softrak. De nieuwe is nu drie maanden in dienst en heeft nog niet stil gestaan. Voeger hadden we problemen als het gras te hoog stond, maar nu gaat alles veel vlotter. Het stuk waarop ik vandaag werk, ligt tussen twee waterlopen. Er groeien nog te veel exoten, zoals de reuzenbalsemien. Door te maaien geven we inheemse planten de kans om zich te herstellen en wordt het veld weer een waardevol grasland. Overal waar je kijkt, zie je graslanden afgewisseld met ruigtes. Die uitgestrektheid en dat wildere van het landschap vind ik heel leuk om zien.

2

'Gemoedelijke gesprekken'

Yannick Daems en Paul De Haes,
aankopende vrijwilligers

Grond aankopen is een job op zich. Percelen zoeken, met eigenaars praten, vragen of ze willen verkopen, contact houden ... Daar kruipt veel tijd in. Het belangrijkste is dat zo'n overleg altijd gemoedelijk verloopt, zelfs als de verkoop niet doorgaat. Bij de meeste mensen kunnen we achteraf nog binnenspringen voor een tas koffie en een babbel. Dat is ook belangrijk voor de uitstraling van Natuurpunt. Al dat werk loont wel als je de resultaten ziet. Vroeger hadden we hier en daar een klein perceeltje. Nu zie je al die gronden aan elkaar groeien en kunnen we grote stukken inrichten als overstromingsgebied. Daar wint iedereen bij.

3

'De weg ligt nu vrij'

Maarten Van Aert,
ecoloog bij de VMM

Er is meer nodig dan proper water om het visbestand in de Molenbeek te herstellen. Zo veroorzaakte een vervallen watermolen in Viersel een hoogteverschil van 80 cm, waardoor de vissen hun leefgebied niet konden uitbreiden. Dankzij een nieuwe vistrap kunnen ze de beek nu vrij op en af zwemmen. We hebben 11 drempels van 7 cm geplaatst. Over die kleine sprongetjes geraakt zelfs een slechte zwemmer als de rivierdonderpad. Omdat de waterkwaliteit verbeterd is, verwachten we dat ook de beekprik ooit zal terugkeren. De weg ligt nu vrij. www.vismigratie.be

Foto's © Wim Dirckx

In de bres voor de poldergraslanden

Eeuwenlang hebben dijken de natuurpracht in de poldergraslanden aan de kust beschermd tegen de zee. Nu dreigen we onze polderparels en hun bijzondere bewoners te verliezen. Niet het doorbreken van de dijken vormt het gevaar, maar wel een manke wetgeving. Tijd voor actie. Red de poldergraslanden!

Tekst: Krien Hansen

Utto utto utto! Ergens in de uitgestrekte graslanden balst een grutto alsof zijn leven ervan afhangt. Een troep toeristen speurt nerveus de einder af, over een landschap met sloten, slenken en kreken. Fietzers schuiven voorbij de horizon met een tureluur in hun kielzog. Dit is de wondere wereld van de poldergraslanden, een gebied dat door de eeuwen heen geboetseerd werd door mens en natuur.

Grutto © Vilda/Lars Soerink

Bij het begin van onze tijdrekening hadden Oost- en West-Vlaanderen veel weg van een Waddenzee. Via getijdengeulen bevloede het zilte zeewater de slikken en schorren van de westelijke helft van het toenmalige Gallia Belgica. Nadat het veen inzakte door zout-, klei- en veenwinning, vestigden de eerste bewoners zich op de kreekruigen. In de Brugse Kreek, het Zwin en de vallei van de IJzer kan je dat eeuwenoude spel van

het zeewater nog duidelijk aflezen. In de loop de jaren verloor de zee veel van haar invloed en waar het water weggetrokken was, konden schapen grazen in zoute graslanden. Om de bevoeiing met het zeewater in te perken, legden de schapenhoeders een netwerk van slootjes en dijken aan: het gebied geraakte “ingepolderd”. Tussen de slootjes ontstonden bloemrijke hooilanden die in de zomer begraasd werden en in het voorjaar gemaaid werden voor het hooi. Een plan dat zo geniaal was dat het ook vandaag nog, meer dan duizend jaar later, wordt toegepast door de landbouwers. De poldergraslanden die al eeuwen op deze manier beheerd worden, noemen we “historisch permanent grasland”.

Vanaf 1960 werden overal in Vlaanderen ruilverkavelingen uitgevoerd: waterlopen en sloten werden rechtgetrokken, gedempt en ingekokerd. Met stuwen, pompgemalen en drainagesystemen werden de graslanden drooggepompt. Op grote schaal werden ze vervangen door maïsakkers en wintergraanvelden. Ook het landschap veranderde: industrie, wegenbouw, huisvesting en havenuitbreiding zetten het open landschap onder druk. Van de oorspronkelijke kustpolders is nog maar 30% in gebruik als grasland. Zeventig procent van de

totale oppervlakte van toen is gescheurd. Dat betekent dat het omgeploegd is en dat de waardevolle structuur en planten volledig verdwenen zijn.

HOTSPOTS VOOR PLANTEN EN DIEREN

Het is het unieke spel van zout water en menselijke handelingen dat van de poldergraslanden zo'n opmerkelijk stukje natuur maakt: hier vind je zeekraal, zeeaster, zoutgras en kweldergrassen. In het drassige landschap met gras- en hooilanden, laantjes en poelen vinden weidevogels en overwinterende ganzen een leefgebied. Als je ergens in Vlaanderen de grutto wil horen baltsen, de velduil over het landschap wil zien scheren en duizenden zomer- en wintertalingen tegelijk wil horen dan is het hier dat je moet zijn. De polders zijn een toevluchtsoord voor zeldzame en kwetsbare soorten. Een groot deel van de wereldpopulatie van de kleine rietgans vliegt ieder jaar van Spitsbergen naar hier om tussen begin december en half februari de winter door te brengen. Elk stukje leefgebied dat hier verdwijnt, kan een kleine natuurramp betekenen. De grote diversiteit aan leven maakt de poldergraslanden zo speciaal.

Landende velduil © Vilda/Rollin Verlinde

Dordrechtse Polder © Vilda/Yves Adams

OEROUDE, MAAR OOK VAN DE TOEKOMST

De regio achter de kustlijn is van nature een overstromingsgebied. Zowel vanuit de zee als vanuit het binnenland kwam het water hier samen. Door indijking en sluizen die het zeewater tegenhouden, werd zowel het zeewater als het afstromende hemelwater op een kunstmatige manier in toom gehouden. Zo was de IJzer historisch een getijdenrivier. De Ganzepoot in Nieuwpoort, een sluizen- en stuwcomplex, houdt het zeewater buiten en zorgt voor de lozing van het zoet water uit het binnenland. Maar dat laatste kan alleen bij een lage zeewaterstand. Bij hoge neerslaghoeveelheden en landinwaartse wind, kan er geregeld niet geloosd worden gedurende een aantal dagen. Op dat moment dienen de broeken en poldergraslanden van de IJzer en de Handzamevallei als een natuurlijke buffer. Op die manier ontsnappen de inwoners van steden als Brugge en Diksmuide al eeuwenlang aan wateroverlast na hevige regens. Het dempen van grachten en sloten en het omvormen van poldergraslanden naar maïs- of graanakkers, zorgt voor een verminderde buffercapaciteit en zou de bewoners van de polderstreek in de

toekomst in permanent overstromingsgevaar brengen.

De graslanden zijn nog op een andere manier belangrijk voor de toekomst: het

unieke polderlandschap en het netwerk van wandel- en fietspaden vormt het jaar rond een trekpleister voor toeristen. De Uitkerkse Polder bij Blankenberge alleen al lokt 35.000 toeristen per jaar.

Onderzoek het mee

We hebben jouw hulp nodig om de Vlaamse regering duidelijk te maken dat alle poldergraslanden beschermd moeten worden. Van zodra het openbaar onderzoek start, stellen we modelopmerkingen en/of modelbezwaarschriften op. Jij kan die kopiëren en indienen. Zo tonen we dat we poldergraslanden belangrijk vinden.

1 Sluit je aan bij de actie

Laat je e-mailadres achter op www.natuurpunt.be/poldergraslanden en ontvang een van onze standaardbezwaarschriften waarin we vragen om elk waardevol poldergrasland te beschermen.

2 Stuur je ondertekend bezwaarschrift op naar de Vlaamse regering

3 Ga op bezoek in de polders en maak een polderselfie:

een foto van jezelf in het prachtige polderlandschap. Laat die foto achter op www.natuurpunt.be/poldergraslanden. Van alle inzendingen maken we een grote poldermozaïek die we samen met de bezwaarschriften overhandigen aan de Vlaamse regering.

Toeristen die de lokale horecazaken en B&B's graag zien komen. Als dit polderlandschap zou verdwijnen, dreigen ook de toeristen te vertrekken.

SLECHT BESCHERMD

Door hun belangrijke functie als vogelgebied is een gedeelte van de poldergraslanden door Europa aangeduid als speciale beschermingszone. In die speciale zone geldt een verbod op omploegen of inzaaien. Maar twee derde van de poldergraslanden is op dit moment nog niet wettelijk beschermd. En dat is een probleem: sinds 2005 is 200 hectare waardevol poldergrasland omgezet in maïsakker of graanveld. De laatste tien jaar is één poldergrasland op tien omgeploegd en verdwenen. Zo ging belangrijk leefgebied voor de grutto en de velduil verloren. De Vlaamse regering worstelt al sinds 2006 met het probleem. In 2010 gaf ze het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) de opdracht om de balans op te maken van de Vlaamse poldergraslanden. In eerste instantie werd via luchtfoto's onderzocht welke poldergraslanden omgezet werden naar akker tussen 2010 en 2012. Daarna trokken de wetenschappers hun laarzen aan om de percelen te inventariseren die niet te controleren waren op basis van luchtfoto's. Tijdens het onderzoek ontdekte het INBO dat op één jaar tijd 44 hectare of 88 voetbalvelden aan waardevol poldergrasland verloren ging.

OPENBAAR ONDERZOEK: IEDEREEN DOET MEE

De Vlaamse regering heeft beslist om dit najaar een openbaar onderzoek te starten. Bedoeling is om een kaart op te stellen waarop alle poldergraslanden aangeduid zijn die beschermd moeten worden. Die kaart is belangrijk voor de natuur, maar het haalt ook heel wat verwarring weg. Tot vandaag is het voor

De broeken en poldergraslanden van de IJzer en de Handzamevallei dienen als een natuurlijke buffer. Op die manier ontsnappen steden als Brugge en Diksmuide al eeuwenlang aan wateroverlast.

veel landbouwers en overheden onduidelijk of graslanden zonder vergunning omgezet mogen worden of niet. De kaart is de levensverzekering van de poldergraslanden en hun bijzondere bewoners.

Tijdens de 60 dagen dat het openbaar onderzoek loopt, kan elke burger opmerkingen en aanvullingen indienen. De reacties worden verzameld en de overheid zal op elk bezwaarschrift een antwoord moeten geven. Ten laatste 210 dagen na de start van het openbaar onderzoek zal de Vlaamse regering beslissen over de definitieve kaart. Omdat deze kaart de basis wordt voor de toekomst van de poldergraslanden, is het essentieel dat de kaart alle waardevolle en te beschermen percelen weergeeft - en dat geen enkel waardevol poldergrasland nog kan verdwijnen. Door een groot aantal bezwaarschriften in te sturen, hopen we de Vlaamse regering te tonen dat veel mensen wakker liggen van deze belangrijke stukjes natuur.

SAMEN IN DE BRES

Ook de Europese Unie zet haar schouders onder de bescherming en het herstel van deze waardevolle natuur. Met het project Life Oostkustpolders geeft de Europese Commissie Natuur-

Op bezoek in de poldergraslanden

Trek eropuit in de volgende gebieden en beleef de natuurpracht van de poldergraslanden:

- Ter Doest
- Uitkerkse Polder
- Oude Stadswallen van Damme
- Meetjeslandse Kreeken
- De Blankaart

www.natuurpunt.be/poldergraslanden

punt de financiële ondersteuning om de graslanden op verschillende plekken te herstellen voor soorten als de kluut, kempiaan en rietgans. Dit jaar startte een nieuw Life-project in de kustpolders: Life+ Graslandherstel. De Europees beschermde broedgebieden in Oudenburg, Uitkerke, Lissewege en Damme zullen er hersteld worden. En voor de actie 'Red de poldergraslanden' sloegen we de handen in elkaar met SOS Kustpolders (een werkgroep van Vogelbescherming Vlaanderen) en de West-Vlaamse milieufederatie (WMF). Samen springen we in de bres voor de poldergraslanden.

NATUUR.REIS

Natuur.reizen startte in 2014 met een ijzingwekkende North Atlantic Odyssee. Orka, ijsbeer, walrus, beloega, pakijs: we doen het in 2015 nog een keer over (volzet). Maar ook Marokko met heremietibis (10-20 maart 2015), Bulgarije (mei 2015), Kazachstan (mei 2015) en Georgië (september 2015) staan alvast op de planning. Knaller wordt de West African Pelagic (eind april-begin mei 2016) waarbij we op de Plancius van de Kaapverdische eilanden via de westkust van Mauritanië, de Canarische eilanden, Desertas en Salvagen naar Madeira varen. Eilandhopper met massa's zeevogels, dolfinen en misschien wel een potvis, bultrug of blauwe vinvis. En dat allemaal onder begeleiding van ervaren Natuur.gidsen. Elk van deze reizen wordt georganiseerd door erkende touroperators.

www.natuurpunt.be/reizen

DASSENAARDE HERBELEEFT DE GROOTE OORLOG

In het natuurgebied Dassenaarde, vlak bij Molenstede, bevinden zich oude oefenloopgraven die in de Eerste Wereldoorlog gebruikt werden door de Duitse soldaten die in Schaffen gekazerneerd waren. De loopgraven van toen zijn nu opnieuw blootgelegd zodat wandelaars van het stuk erfgoed en het panoramisch uitzicht kunnen genieten. Tegelijkertijd profiteert de natuur: de kiemzaden van oude heideplanten die nog in de bodem zitten, krijgen licht en lucht om weer uit de grond te schieten. Op zondag 24 augustus vierde Natuurpunt Diest de opening van de loopgraven met een heus retrovolksfeest in de stijl van 14-18.

Natuurpunt Rangers in Kampenhout

Aan het begin van de zomer zwaaiden bij Natuurpunt Kampenhout de eerste Natuurpunt Rangers af. In 5 lessen en evenveel excursies leerden de cursisten alles over de mooiste plekjes en de strafste planten en beesten van de Groene Vallei. Een vroege ochtendwandeling met ontbijt, een uilenwandeling en een natuurbeheerdag stonden op het programma. Heel wat cursisten kregen de natuurmicrobe te pakken en zijn inmiddels actief als vrijwilliger.

Turnhouts Vennengebied in tv-spot

Bekende Vlamingen zijn er genoeg. Maar bestaan er ook natuurgebieden die je in een oogopslag kan herkennen? Bij Natuurpunt Markvallei hebben ze hun best gedaan om het Turnhouts Vennengebied nog wat bekender te maken. Het gebied duikt op in de tv-spot van het nieuwe seizoen van 'De Canvascrack'. In de spot is een vogelkijker te zien die vanaf de uitkijktoren de horizon met herstellende heide en vennen afspeurt. De vogelkijker schrikt op wanneer hij quizmaster Sven Speybrouck opmerkt.

http://www.canvas.be/video_overnicht/279532

Loopavontuur tussen Velpe en Mene

Op 23 november organiseert Natuurpunt Velpe-Mene voor het eerst de Velpe-Mene Trail, een uitdagende loopwedstrijd van 8, 17 of 27 km, voornamelijk over onverharde wegen. De Natuurpuntgebieden Paddepoel en Rozendaalbeekvallei in Tienen en Glabbeek vormen het decor voor de wedstrijd en achteraf is er een recuperatiebuffet. Ook zin in een brok sportieve natuurbeleving van start tot finish? Schrijf dan gauw in want het aantal plaatsen is beperkt.

www.velpe-mene.be/trail

natuurpunt

DE NATUUR

in jouw testament

Door een testament op te maken, kan je jouw **nalatenschap geven aan een goed doel** zoals Natuurpunt. Met die inkomsten kan Natuurpunt nog meer natuur beschermen. Erfenissen zijn steeds meer van belang om de biodiversiteit te behouden voor de **volgende generaties**.

Bij het schrijven van een testament duiken er ongetwijfeld een aantal vragen op. Welke formule kies je? Wat is de rol van de notaris? Welke stappen moet ik ondernemen? Wanneer is een duolegaat interessant? Natuurpunt wil je **graag helpen** bij het beantwoorden van die vragen.

INFOSESSIES (duur 1,5u)

We ontvangen je graag een half uur vooraf met koffie en taart.

MA 29 SEPTEMBER • 14u en om 20u

Kasteelke De Warande, Warandelaan 14, 9230 Wetteren

DO 2 OKTOBER • 14u en om 20u

BC De Blankaart, Iepersteenweg 56, 8600 Woumen, audiovisuele zaal.

DI 7 OKTOBER • 14u

Abdij van Averbode, Abdijstraat 1, 3271 Averbode, zaal Antwerpen.

DI 7 OKTOBER • 20u

Cultuurhuis Oude Pastorie, Ravesteinstraat 22, 3191 Hever (Boortmeerbeek)

DO 9 OKTOBER • 14u en om 20u

Zeemanshuis Stella Maris, Italiëlei 72, 2000 Antwerpen, zaal Mercator.

MA 27 OKTOBER • 14u en om 20u

Charleroyhoeve, Lierbaan 20, 1850 Grimbergen, zaal 2 gelijkvloers.

Spreker is **Joost Verbeke**. Na afloop kan je onder vier ogen persoonlijke vragen stellen. Inschrijven hoeft niet, maar we horen graag van je komst: **0477-20 47 27**
joost.verbeke@natuurpunt.be • www.natuurpunt.be/legaten

Een **nieuwe start** in de **natuur**

Wie een misstap begaan heeft, kan in plaats van een geldboete of celstraf tot 300 werkuren presteren als alternatieve werkstraf (AWS). Sinds 2004 hebben al honderden werkgestrafden dat gedaan bij Natuurpunt. Bijgestaan door een vaste begeleider leveren ze noeste arbeid in onze natuurgebieden: ze maaien, plaatsen rasters, snoeien takken en knotten bomen. Zo bieden ze belangrijke ondersteuning aan onze professionele ploegen en vrijwilligers. Voor de werkgestrafden zelf betekent dit nuttig werk in de natuur vaak een periode van bezinning of zelfs een nieuwe start.

1 Met een bosmaaier werken vergt oefening. Na een opleiding door begeleider Koen mogen de werkgestrafte zelf aan de slag. Samen met de anderen een groot stuk afwerken geeft veel voldoening. Zo verzet de ploeg van Koen op een dag tijd een berg werk.

2 Na het maaien moet het maaisel afgevoerd worden. Op percelen die te nat zijn voor een machine moet dat manueel gebeuren. Met gritsels wordt het maaisel op hoopjes gelegd en met ricken wordt het afgevoerd. Hard labeur, maar de ploeg weet wat werken is.

3 Heel wat werkgestrafte hebben technische vaardigheden die bij Natuurpunt van pas komen. Het timmerwerk dat komt kijken bij het plaatsen van rasteren of knuppelpaden geeft hen de kans om hun talenten te tonen.

4 In samenwerking met de federale overheidsdienst Justitie begeleidt Natuurpunt werkgestrafte in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en sinds kort ook in Oost-Vlaanderen. Koen Baert is sociaal werker van opleiding en begeleidt de ploeg van Oost-Brabant sinds 2008. Onder gelijkgestemden komen de tongen soms los. Hier praten veel werkgestrafte voor het eerst open over hun verleden.

5 Voor de meeste werkgestrafte is werken in de natuur een ontdekking. Het contrast met de chaos, de drukte en het materialisme van hun leefomgeving is groot. Iedereen is hier gelijk: iedereen staat hier tot z'n knieën in de modder. Soms krijgt iemand de natuurmicrobe echt te pakken: dan stromen ze door naar de sociale werkplaats van Natuurpunt. Er is zelfs een werkgestrafte die binnenkort een opleiding gaat volgen als tuinaannemer.

2

4

3

5

CosmoGolem door Koen Vanmechelen,
tekening © Korneel Detaillieur

Een **REUS** met 10.000 opdrachten voor het **natuurbeleid**

Opvallend in de samenstelling van de regering Bourgeois: minister Joke Schauvliege blijft op post en krijgt er de bevoegdheden ruimtelijke ordening, landbouw en visserij bij. Het risico bestaat dat natuur sterk zal moeten inboeten tegenover een harde sector als de landbouw. Maar er ligt ook een reuzekans voor een slagvaardig natuurbeleid. Het is aan de minister om die kans te grijpen.

Tekst: Wim Van Gils

4 meter. Zo hoog is de kastanjehouten reus die we samen met kunstenaar Koen Vanmechelen (p. 23) willen bouwen. De CosmoGolem zal op 5 november een bezoek brengen aan minister Joke Schauvliege. Onder zijn arm: boodschappen van 10.000 Vlamingen voor het natuurbeleid van de nieuwe regering. Bedoeling is dat de minister zich laat inspireren door zoveel goede ideeën.

Net zoals in de vorige regering, is Joke Schauvliege bevoegd voor natuur en leefmilieu. Daarbovenop krijgt ze er de bevoegdheden ruimtelijke ordening, landbouw en visserij bij. Zo'n superportefeuille schept mogelijkheden voor een doordacht, geïntegreerd natuurbeleid dat bijdraagt aan een duurzame en gezonde toekomst voor de Vlamingen.

Bovendien is de verlenging van het mandaat van de minister een uitgelezen kans om een aantal dossiers af te werken.

NATUUR IN DE MARGE

De prioriteiten van de nieuwe Vlaamse regering zijn helder: besparen op de overheidsuitgaven en ruimte scheppen voor ondernemingen. Maar op vlak van natuur en milieu ontgoocht het akkoord, met enkel vage engagementen. Ook over de noodzakelijke aanpak van onze rommelige ruimtelijke ordening is het regeerakkoord onduidelijk. Meer nog dan onder vroegere regeringen, dreigt de deur open te gaan voor extra beton, industrie en een lijst grote infrastructuurwerken. Inzake landbouw engageert de regering zich (onder druk van Europa) om de milieudruk van de sector

Steun de bouw van de CosmoGolem van Koen Vanmechelen en help mee om natuur hoger op de politieke agenda te krijgen.

te verminderen. Maar een aanzet om landbouw echt groener en duurzamer te maken zit er niet in. Nochtans is daar een groot maatschappelijk draagvlak voor.

EUROPESE ONDERGREN

Het regeerakkoord legt de focus op die stukken natuur die Europa aangeduid heeft als belangrijke topnatuur. De

regering wil daarvoor extra budget vrij maken. Dat is een goede zaak, want die middelen zijn nodig. Het is wel opletten dat de investering in Europese natuur niet ten koste gaat van gebieden die buiten de zones liggen die Europa afgebakend heeft. Dat is zowat 90 procent van Vlaanderen. Als er naast de investering in Europese topnatuur bespaard wordt op de bestaande budgetten voor de aankoop, het beheer en het herstel van andere natuur, is er enkel sprake van een verschuiving van de budgetten. Wie níét in de buurt van zo'n Europees natuurgebied woont, is dan de pineut.

Het extra budget voor Europese natuur moet volgens het regeerakkoord ook dienen om een aantal compensaties te voorzien voor landbouwbedrijven die inkomsten verliezen. De hamvraag is dan hoeveel er werkelijk naar nieuwe natuur zal gaan. Het lijkt of Vlaanderen met haar regeerakkoord het strikte minimum wil doen om Europese sancties te vermijden, maar geen tikje meer.

DE V VAN VERENIGING

Het regeerakkoord vermeldt dat het verenigingsleven "een rol speelt in het uitbouwen van een draagvlak voor het Vlaamse toekomsttraject". Dat is een belangrijk signaal: verenigingen als Natuurpunt zijn cruciaal voor het vergroten van het draagvlak voor natuur en tegelijk een belangrijke partner bij de realisatie van meer natuur. Daaraan willen we zeker blijven meewerken. Maar dan moeten er ook voldoende middelen worden voorzien om dat werk mogelijk te maken.

Minister Schauvliege heeft met haar superportefeuille alle instrumenten in handen om de teloorgang van onze open ruimte te keren.

VAN REGEERAKKOORD NAAR BELEIDSNOTA

Minister Schauvliege heeft met haar superportefeuille alle instrumenten in handen om de teloorgang van onze open ruimte te keren. Eind september stelt ze haar beleidsnota voor. We hopen dat die duidelijke ambities én concrete maatregelen bevat voor de afbakening van de beloofde 30.000 ha extra natuur, het herstel van natuurlijke overstromingsgebieden en extra natuur in het landbouwgebied. De verlenging van haar mandaat biedt de minister ook de kans om een aantal dossiers snel af te werken zoals onder andere de bescherming van de poldergraslanden, het reddingsplan voor de zonevreemde bossen, de opmaak en uitvoering van beschermingsprogram-

ma's voor bedreigde diersoorten en een verbod op het recreatief gebruik van warrelnetten aan de kust.

DE COSMOGOLEM SPREEKT

Natuur moet meer zijn dan een detail in een stevige ministerportefeuille. De Vlaming ligt wakker van natuur op wandelafstand, van de toestand van bedreigde diersoorten en van zonevreemde bossen. Dat bewijzen de 92.000 leden en de duizenden vrijwilligers van Natuurpunt dag in dag uit. Dat bewijst ook de berg van 10.000 opdrachten die we in aanloop naar de verkiezingen hebben verzameld.

Om die 10.000 boodschappen over te brengen aan pers en politici werken we samen met kunstenaar Koen Vanmechelen, vooral bekend van The Cosmopolitan Chicken Project. Hij is ook de geestelijke vader van de CosmoGolem, een houten helper en redder die al de opdrachten voor meer natuur in z'n hart zal sluiten en ze vervolgens via een beeld- en klankspektakel overbrengt aan de wereld. De sociale werkplaats van Natuurpunt zal de 4 meter hoge reus bouwen met natuurlijke materialen. Na zijn optreden krijgt de CosmoGolem een tweede leven in het Kempens natuurgebied De Liereman. Daar zal hij zijn boodschap van hoop op meer natuur blijven uitdragen.

Voor de financiering van de bouw van de houten reus zijn we op zoek naar 100 mensen die elk 50 euro willen doneren. Steun dit kunstproject en help mee om natuur hoger op de politieke agenda te krijgen.

www.natuurpunt.be/golem
www.koenvanmechelen.com

Koen Vanmechelen in zijn achtertuin

Tussen de kippen, roofvogels, lama's en emo's vinden we kunstenaar Koen Vanmechelen. Hij neemt ons mee naar zijn favoriete natuurgebied: de Abeekvallei, ofwel zijn achtertuin.

"Ik ben constant met kunst bezig, in alles wat ik zie. Als ik gras zie tussen beton, beeld ik me de weg in dat zoiets afgelegd heeft. Als ik een fazant zie, vraag ik me af: weten mensen wel dat die hier niet thuishoort? Dat we die geadopteerd hebben? De clash tussen natuur en cultuur: daar zit poëzie in. We moeten een evenwicht vinden, zodat we onze natuur kunnen bewaken en tegelijk als mens kunnen leven."

Samen met de Natuurpuntploeg in Ekeren bouwt Koen

een CosmoGolem, een houten reus waarin je boodschappen en wensen kan achterlaten.

"De CosmoGolem staat voor kinderrechten.

Natuur is er daar een van. Als we die boodschap niet vroeg genoeg meegeven, hebben kinderen geen voeling meer met de natuur. Daarom maken we nu een CosmoGolem van twijgen. Die stap naar natuur is een enorme uitbreiding van het project.

Lees er meer over op pagina 20.

Meer info: www.natuurpunt.be/golem

duo

Modderavontuur in de natuur

In de bossen rond de Zwarte Beek bij Lummen treffen we Jos Wauters, mountain-biker in hart en nieren en Piet Ruytjens, vrijwilliger van Natuurpunt Lummen. Het duo staat zij aan zij naast een singletrack. In overleg met Natuurpunt en de provincie Limburg werden hier mountainbikelussen van 13, 30 en 32 kilometer uitgestippeld. "Het is een avontuur om door dit natuurgebied te rijden", vindt Jos, vader van ex-gele truidrager Marc Wauters en peter van de route. Vorig jaar nog mocht hij voor de route een kwaliteitslabel in ontvangst nemen.

"Dit is een schitterend voorbeeld van hoe recreatie en natuurbeheer kunnen samengaan. Door de routes zorgvuldig uit te stippelen kunnen we sportievelingen een fenomenale ervaring geven terwijl de meest kwetsbare gedeeltes van dit natuurgebied gevrijwaard blijven", legt Piet Ruytjens uit. Aan het mountainbikenetwerk werkten ook Bloso, de Provinciale sportdienst, de gemeente Lummen en verschillende privé-eigenaars mee.

Meer info: www.lummen.be

Samenwerken

Samen in de bres voor nieuwe heidenatuur

Het LIFE-project Helvex, dat op 1 juli van start ging, maakt duidelijk dat samenwerking een groot verschil kan maken voor de natuur. Voor het project in het Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide krijgt Natuurpunt namelijk financiële steun van Europa en van de Coca-Cola Foundation, die hiermee haar doelstelling om de grondwatervoorraden overal te wereld aan te vullen in de praktijk brengt. Met het geld zullen heide, landduinen en vennen in het Stappersven hersteld worden, waardoor heel wat Europees beschermde soorten als de nachtzwaluw, boomleeuwerik en heikikker een duwtje in de rug krijgen. Ook aan de bezoekers wordt gedacht: op een nieuwe uitkijktoren zullen ze kunnen genieten van de herstelde natuurschouw.

Foto © Wim Dirckx

Ontmoeting in Waals en Vlaams Haspengouw

Onder het motto 'Ontmoet je burens' hebben Natuurpunt Limburg, Natuurpunt Oost-Brabant, Natagora en Contrat de Rivière Dyle-Gette deelgenomen aan een uitwisselingsprogramma. De Getevallei, die zich langs weerszijden van de taalgrens door het landschap slingert, werd als actieterrein uitgekozen. De bedoeling is om kennis uit te wisselen en bij te leren over biodiversiteit, graslandbeheer, waterbeheer en beekherstel. Daarnaast zijn er themawandelingen, fietstochten en andere activiteiten om het brede publiek te laten kennismaken met de natuurschouw en biodiversiteit in de regio. Het project kadert in het Europees plattelandsprogramma Interleader.

Ecocheques zorgen voor meer natuur

"Onze actie ten gunste van Natuurpunt en Natagora is in lijn met de ecochequefilosofie: ten dienste staan van de natuur en milieubewust gedrag in België promoten."

Jean-Bernard Trussart, Algemeen Directeur van Edenred, uitgever van Ticket EcoCheque

Landbouw en natuur: landgenoten

Natuurpunt en 14 andere organisaties hebben met CVBA De Landgenoten het eerste biogrondfonds van Vlaanderen opgericht. Via privéschenkingen, aandelen en legaten worden landbouwers financieel ondersteund om grond aan te kopen die op een biologische manier beheerd zal worden. Omwille van de hoge prijs is de aankoop van grond een van de grootste drempels voor startende landbouwers. Door nu privémiddelen samen te brengen willen we boeren aan het werk zetten. Die zekerheid over de toegang tot grond creëert kansen voor boeren om een duurzaam en agro-ecologisch bedrijf op te starten, om het uit te bouwen en tenslotte door te geven aan een opvolger. Zo gaat de opgebouwde bodemvruchtbaarheid, het levenswerk van de bioboer, niet verloren. Doordat consumenten zelf mogen komen plukken en oogsten, wordt ook het sociale netwerk versterkt waarin de boerderij groeit. Dat de biodiversiteit er baat bij heeft, is voor Natuurpunt essentieel. Het fonds zamelt op dit eigenste ogenblik geld in om de eerste aankopen te financieren.

Natuurpunt werkt vaak samen met landbouwers in en rond haar gebieden. Door geen kunstmest te gebruiken, runderen te laten grazen en vruchtwisseling toe te passen kunnen landbouwers een belangrijke bijdrage leveren aan de natuur. Er zijn ook biolandbouwers die actief werken rond het in stand houden van oude, inheemse soorten. Kurt Sannen van natuurboerderij Het Bolhuis in Molenstede laat Kempische runderen en Ardense voskoppes grazen op de percelen van Natuurpunt.

www.delandgenoten.be

Foto © Willy/Ves Adams

Ecocheques leveren een positieve bijdrage aan de groene economie. Je kan ze gebruiken voor de aankoop van biologische producten zoals biovoeding, treinkaartjes of voor je dagelijkse aankopen met bio-, FSC-, PEFC- en eco-labels. Edenred, de uitgever van Ticket EcoCheque en Ticket Restaurant, wil in samenwerking met Natuurpunt en Natagora bijdragen tot de bescherming van de biodiversiteit. Edenred heeft beslist om 12.000 m² natuur te kopen. Dat komt overeen met de CO₂-uitstoot voor de ecocheques die werden besteld in het voorjaar van 2014. Op die manier wordt de impact op het milieu neutraal. Zo dragen ecocheques ook echt bij tot een groenere wereld.

ding

Weekendje weg voor eigen natuur

Landal Greenparks besteedt veel zorg aan de natuur. In België, Nederland, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Tsjechië en Hongarije ontvangt Landal maar al te graag families in haar bungalowparken in de open natuur. Niet alleen de gasten worden goed verzorgd, ook de natuurlijke omgeving waarin ze vertoeven. Landal gaat zelfs nog een stapje verder: per boeking schenkt de organisatie 5 euro aan Natuurpunt. Ook leden profiteren: je betaalt dan geen reserveringskosten. Een Landal-weekendje brengt dus op, zowel voor jou als voor de Vlaamse natuur.

www.natuurpunt.be/landal

doen

Wandelen met A.S. Adventure in Hobokense Polder

Wie A.S. Adventure zegt, denkt meteen aan wandelen en buiten zijn. In de Hobokense Polder werd die connotatie helemaal bewaarheid met een nieuw wandelpad. Tijdens een 7,5 kilometer lange wandeling volg je de A.S. Adventure-wegwijzers. Die brengen je langs de grootste brok natuur in Antwerpen Stad in een verrassend rustig decor met gallowayrunderen en konikpaarden. De natuur kreeg hier vrij spel en er ontstond een waardevol en prachtig natuurgebied. Meer dan 500 verschillende planten en 360 verschillende paddenstoelen vinden hier hun thuis. Avontuur verzekerd!

U VINDT ONZE PRODUCTEN
BIJ EXCLUSIEVE SPECIAALZAKEN EN
ONLINE OP WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

CL COMPANION **ALTIJD** *BIJ DE HAND*

Elk moment telt bij natuurobservatie, want er zijn vele soorten die je maar zeer zelden tegenkomt, zoals de schuwe ijsvogel. Dankzij het compacte formaat heb je de CL Companion-verrekijker van SWAROVSKI OPTIK altijd zó bij de hand. Het unieke ontwerp zorgt voor perfect gebruiksgemak en de uitstekende optiek biedt je een uitzonderlijk helder beeld. Met de robuuste, absoluut waterdichte CL Companion-verrekijker aan je zij ben je klaar voor elke onverwachte gebeurtenis en beschik je over de ideale metgezel om van natuurobservatie een overweldigende ervaring te maken. SWAROVSKI OPTIK – momenten intenser beleven.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK

met
HANDIGE
wandel
kaart

naar
BUITEN
Munkbosbeek

De kerktoren van Dikkele © Wim Dirckx

© Hendrik Moeremans

Tijdreis in de **MUNKBOSBEEKVALLEI**

Waar de Vlaamse Ardennen het Gentse hinterland vinden, slingert de Munkbosbeek zich een weg door een landschap dat uitzonderlijk goed bewaard is gebleven. Langs antieke buurtwegen houden honderdjarige hakhoutstoven de wacht. Hier scherpen veldleeuweriken nog over de akkers en kakelen de patrijzen zorgeloos. Zet je smartphone uit en leef even op het ritme van de herfst: it's Munkbosbeek o'clock. **Tekst: Hendrik Moeremans**

Een wandeling in de vallei van de Munkbosbeek voelt als een reis door de tijd", zegt Laurent Flostroy van Natuurpunt Zwalmvallei, die me de

geheimen van dit valleigebied gaat leren kennen. Als je de Ferrariskaart uit 1770 naast deze wandelkaart legt, valt het op hoe intact het landschap nog is. Dorpen zijn hier dorpjes gebleven en de Munk-

bosbeek mag als vanouds kronkelen in haar groene bedding.

De driehonderd jaar oude Sint-Andreas-kerk van Beerlegem is het ideale vertrekpunt om de geheimen van de

^ © Hendrik Moeremans

^^ Steenuil © Wim Dirckx

Munkbosbeekvallei te ontdekken. In het voorjaar herbergen de beboste heuvels rond het dorp de parels van de Vlaamse Ardennen: bosanemonen en slanke sleutelbloemen. Rond deze tijd van het jaar zijn het grote groepen koperkleurige franjehoedjes die het landschap kleur geven. Aan de voet van de Beerlegemse heuvels openbaart de Munkbosbeekvallei haar openluchtmuseum. Mansbrede buurtwegen scheiden weidse graslanden van een steil aflopende bosrand. Okerkleurige populierkruinen wijzen de weg naar de horizon. Aan de rechterkant van de voetweg, diep in de beboste vallei, kabbelt de Munkbosbeek zoals ze dat al eeuwen doet. Hier houden de rode eekhoorn, grote gele kwikstaart, steenuil en wielewaal zich op. Aan de bosrand houden bijzondere schepsels de wacht:

haagbeuken met kunstig in elkaar verweven stammen. Liefdesbomen, in een innige omhelzing.

WIJZE HAKHOUTSTOVEN

“Hakshoutstoven”, toont Laurent me. Vroeger hadden de mensen veel nood aan hakhout: als brandhout om zich te verwarmen en eten te maken, maar ook voor traditionele ambachten. Steenbakkers, pottenbakkers, mandenvlechters, leerlooiers, bezembinders: allemaal hadden ze dunne takken hout nodig. Daarom werden jonge bomen afgezaagd tot vlak boven de grond. Op die oude boomstronk of ‘stobbe’ ontstonden dan verschillende nieuwe scheuten. “Je kan een hakhoutstovf beschouwen als een knotboom waarvan de knot bijna in de

grond steekt”, licht Laurent toe. De oudste exemplaren in de vallei hebben een omtrek van meer dan 6 meter en zijn meer dan 150 jaar oud. “Stel je voor dat deze hakhoutstoven konden spreken”, glimlacht Laurent.

Hakhoutstoven zijn typisch voor het landschap in de Munkbosbeekvallei. “Dat willen we zo houden”, zegt Laurent. Het hakhout moet regelmatig onderhouden worden. Als de knotbomen niet geknot worden, dreigen de takken te zwaar te worden en scheurt de oude stam open. Samen met een tienkoppig vrijwilligersteam en de arbeidersploeg van Natuurpunt doet Laurent er alles aan om het authentieke uitzicht van de vallei en deze hakhoutstoven in ere te houden.

IN EEN PLOOI VAN DE TIJD

Terwijl de voetweg ons de meanderende Munkbosbeek overloodst, belanden we in het jaar 1900. Het lijkt wel of het beeldige Dikkele stilgestaan heeft in een plooi van de tijd. Hier wachten fietsers geduldig tot de boerin haar koeien de straat overgeholpen heeft en omzomen kleurige bloemenstroken de kleine akkers. Straten zijn bezaaid met kinderkopjes en de enige dorpskroeg ademt donkerbruine traditie. Iets buiten Dikkele, aan de linkeroever van de beek, baadt een kleurrijk graslandje in de nazomerzon. “Met aangepast maaibeheer proberen we hier een dotterbloemgrasland van te maken”, legt Laurent uit. Nu al zie je echte koekoeksbloem, verschillende raaigrassen en de zeldzame paarse schubwortel opduiken. “We hopen op de terugkeer van de kleine ijsvogelvinder”, droomt Laurent.

STRIJKSCHURKEN EN BOSBANDIETEN

Holle wegen leiden ons weg van Dikkele, de bronnen van de Munkbosbeekvallei tegemoet. Die bevinden zich in Velzeke, op de plek waar ooit het Munkbos te vinden was. Sinds 1870 is het mythische ‘monnikenbos’ gekapt, maar hier en daar staan er nog relictten: overhangende bomen die van de holle wegen korte tunnels maken. “Ooit hield de legendarische struikrover Jan De Lichte zich schuil in deze duistere nissen”, vertelt Laurent. Bladeren bewegen, er klinkt geritsel en het is niet de wind. Plots schrikken Laurent en ik op. Groot kabaal, afbrekende takken, angstzweet. Oef, het is een opvliegende fazant die ons overvalt.

DE TOEKOMST ZIT IN HET WATER

Hoewel de Munkbosbeek haar grillige structuur bewaard heeft, tref je er vandaag de dag weinig leven aan. Geen wonder, veel afvalwater komt nog ongezuiverd in de beek terecht en er zijn verschillende vismigratieknelpunten. De waterkwaliteit verbeteren zal dé manier zijn om de natuur in de Munkbosbeekvallei een flinke duw te geven.

“Eigenlijk staat ons project nog in z’n kinderschoenen”, legt Laurent uit. “De volgende jaren willen we de percelen die we hier beheren met elkaar verbinden en kleinschalige landschapselementen zoals hagen en houtkanten herstellen.” Daarnaast zullen de vrijwilligers gaan samenwerken met een lokale bioboer, de plaatselijke horeca en een jeugdverblijf in Dikkele. Nu al is het hemels genieten langs de twee uitgestippelde routes in deze landelijke hotspot vlak bij Gent, maar de toekomst heeft voor de Munkbosbeekvallei nóg meer in petto.

Ontspannen ...in de Vlaamse Ardennen

Wil je genieten van het ritme van de herfst, tussen eeuwenoude hakhoutstoven en ingeslapen dorpjes? Wil je wegdromen aan de oevers van de idyllische Munkbosbeek? Boek dan een verblijf in Bed & Breakfast De Notelaar in Nederzwalm.

De Notelaar is een honderdjarige hoeve die omgeven is door akkers, natuurgebied en een netwerk van oude buurtwegen. Tijdens je vakantie kan je een picknickrugzak vol biologische streekproducten ontleen, een duik wagen in de ecologische zwemvijver, een hoogteparcours afleggen in de tuin of de lokale kruiden leren kennen tijdens een speciale kruidenwandeling.

Meer info en reservaties:

Bed & Breakfast De Notelaar

Biestmolenstraat 14 - 9630 Nederzwalm

055 33 05 22 info@de-notelaar.be www.de-notelaar.be

WIN!

Win een overnachting voor twee personen met biologisch ontbijt in De Notelaar.

Geef antwoord op de vraag “**Wat is de naam van de legendarische struikrover die in de holle wegen rond Dikkele opereerde?**” en wie weet verblijf jij binnenkort in de Zwalmvallei. www.natuurpunt.be/win

Vivara.be
Natuurbeschermingsproducten

van €11,94

voor **€9⁹⁵**

Startpakket
gedroogde
meelwormen

Startpakket gedroogde meelwormen

Meelwormen zijn een smakelijke, eiwitrijke voeding voor veel tuinvogels. Het zijn eigenlijk geen wormen, maar larven van de meeltor.

Deze delicatessen zullen maar weinig vogels kunnen weerstaan! Dit starterspakket bevat een groene meelworm feeder, en 50 gram gedroogde meelwormen.

Van ~~€11,94~~ nu voor **€9,95!**

Artikelnr: 28277

Bestel eenvoudig via:

 www.vivara.be

 02-6400028

Vermeld hierbij artikelnummer 28277

www.vivara.be

Vraag de gratis
najaarscatalogus aan op
www.vivara.be/catalogus

LYNX HD 8X30
10X30

Door natuurland verkozen tot
beste allround verrekijker!

www.kiteoptics.com

KITE OPTICS

Het Belgisch merk van verrekijkers en telescopen

kwiteit in service en techniek

Ontdek hier de nieuwe KITE Lynx HD

Wavre | Drogenbos | Schoten | Leuven | Genk
Hognoul | Mechelen | Roeselare | Lochristi | Zaventem

Sights Of Nature
Natuurpunt optiekshop | Brugge

Webshop | winkel.natuurpunt.be
Natuur.winkel Limburg | Kiewit

GELUKSPELKJES in de NATUUR

Ken je dat: van die plekken die je terstond een gevoel van intens geluk bezorgen? Auteur Leo Bormans, bekend van de internationale bestseller "The World Book of Happiness", ging op zoek naar 100 echte geluksplekken in Vlaanderen. Via Facebook vroegen we onze volgers om hun geluksplekjes in de natuur met ons te delen. Ga erheen en laat je betoveren. www.hapsots.org

West-Vlaanderen

1 Ter Doest Lissewege

Langs het Boudewijnkanaal in Lissewege passeer je een ruime vogelkijkhut. Hier kan je in hemelse stilte kennismaken met de vogelpracht in het gebied.

Coördinaten: 51.291573, 3.206557

2 Doeveren Zedelgem

Op de rand van het loofbos en de open vlakte in Doeveren waan je je heel even in een ver en vredig niemandsland.

Coördinaten: 51.122083, 3.185068

Oost-Vlaanderen

3 Parkbos-Uilenbroek Lierde

Ontbijt op zondagmorgen aan de picknicktafel, met de opkomende zon over het Uilenbroek.

Coördinaten: 50.832194, 3.838644

4 Scheldemeersen De Pinte

Het Magische Meersenpad is een aaneenschakeling van geluksplekjes. Adembenemend zicht op de meersen, greppels en vogels gegarandeerd.

Coördinaten: 50.971914, 3.70044

Vlaams-Brabant

5 Kesterheide & Domein Paddenbroek Gooik

Ontdek het Boeboekspad: hét geluksplekje voor iedereen met kinderen!

Coördinaten: 50.785850, 4.109547

6 Thaborberg Dilbeek

Een rolstoel- en prikkelpad met voelbakjes en een klankenlabyrint: een natuurlijk geluksplekje voor mensen met een beperking.

Coördinaten: 50.856526, 4.280528

Antwerpen

7 Den Battelaer Mechelen

Den Battelaer is een hemels groene, natte wildernis tussen de Zenne en de Leuvense vaart.

Coördinaten: 51.062273, 4.430674

8 Halsche Beemden Wortel

Rust uit op de robuuste rustbank op de rand van het Bootjesven. Libellen en watervogels zorgen hier extra spektakel.

Coördinaten: 51.408501, 4.826800

Limburg

9 Willekensberg Lummen

Vlij je tegen één van de oudste bomen in Limburg: de Duizendjarige eik. Onder zijn indrukwekkende takkenkruin hangt een zalige atmosfeer.

Coördinaten: 50.992066, 5.162319

10 Overbroek Sint-Truiden

Kijk uit over een mozaïek van kleurrijke graslanden, unieke paddenstoelen, bossen en een mergelgroeve: elk seizoen is hier ronduit indrukwekkend.

Coördinaten: 50.760778, 5.267235

Meer info over de geluksplekjes en hoe je ze bereikt op www.natuurpunt.be/actief

Meer info over
de plekjes op
www.natuurpunt.be/actief

-
- 1
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
  - 6
  - 7
  - 8
  - 9
  - 10

DE INKTVISZWAM

Excentrieke **wereldreiziger** in park en tuin

Met haar vijf tot zeven knalrode armen is de inkviszwam de excentriekste paddenstoel die je in parken en tuinen kan aantreffen. De inkvis-lookalike is een heuse wereldreiziger en duikt ook almaar vaker op in Vlaanderen. Wat een geluk trouwens dat foto's geurloos zijn, want deze bevallige zwam is een stinker eersteklas.

Tekst: Roosmarijn Steeman & Wim Veraghtert

De inkviszwam heeft haar naam beslist niet gestolen: met haar vijf tot zeven armen die uit een zogenoemd 'duivelsei' tevoorschijn komen is de gelijkenis treffend. Een duivelsei lijkt trouwens echt op een ei, maar als je eraan komt, voel je meteen dat het veel zachter is. Wanneer de inkviszwam vers uit zo'n ei komt dan zijn de felrode armen bedekt met olijfgroen slijm. Dit slijm, waarin de sporen verstopt zitten, is verantwoordelijk voor het verspreiden

van een afstotelijke kadavergeur. Net als de andere stinkzwammen is die geur haar tactiek om sporen te verspreiden. Vliegen

worden aangetrokken door de stank en landen met hun poten op

Broertje

De traliestinkzwam lijkt sterk op de inkviszwam, maar zoals haar naam doet vermoeden, vormen de armen een kooitje. Deze soort komt oorspronkelijk voor in Zuid-Europa, maar wordt bij ons ook steeds vaker gemeld, vooral in de buurt van exotische gewassen zoals bamboe of in serres. De geur van deze soort is iets minder krachtig en ze is ook nog een stuk zeldzamer.

foto © Erik Van den Broeck

de kleverige massa sporen. Die nemen ze met zich mee of eten ze zelfs op. Verse exemplaren zitten boordevol vliegen. Bij oudere exemplaren is de groene smurrie helemaal weg, meegenomen door de vliegen.

Net als haar familieleden vervult de inktviszwam een opruimersrol in de natuur. Ze voedt zich met houtsnippers en vermolmd hout, die ze omzet in voedingsstoffen die door planten kunnen worden opgenomen. De inktviszwam voelt zich het best thuis op vochtige, beschaduwde plekken. Maar de felrode zwam heeft voldoende warmte nodig, waardoor ze vooral in de zomermaanden en in warme herfstmaanden te vinden is.

De inktviszwam is lange tijd zeldzaam geweest, maar neemt stilaan toe. De bijzondere zwam wordt tegenwoordig regelmatig in tuinen gemeld, meestal rond composthopen en op houtsnippers. Mogelijk profiteert de zwam van de opwarming van het klimaat met zachtere winters.

Eetbaar?

Een klassieke vraag die wel bij elke paddenstoel gesteld wordt: is die eetbaar?

Tja, zo'n stinkerd is uiteraard niet eetbaar. Enkel in de jonge stadia, als het nog bolle eitjes zijn, kan je erover discussiëren. Lekker zijn ze zeker niet, want de Engelstalige Wikipedia schrijft: 'enkel te eten op survivaltochten, als er niks anders te vinden is.' Laat dus maar. Daarmee behoort de inktviszwam tot een grote categorie van oneetbare soorten die toch niet giftig zijn. Je kan in Vlaanderen ook dodelijk giftige paddenstoelen vinden, laat ze voor alle veiligheid maar staan dus.

Ongewenste exoot?

Veel uitheemse dieren en planten die hier dankzij de mens terecht komen, worden beschouwd als ongewenste exoten. Ze hebben soms de neiging om zich sterk voort te planten, ten koste van inheemse natuur. Dat heet dan 'invasief'. Is dat bij de Inktviszwam ook zo? Voor zover we weten niet. Bij de paddenstoelen hebben we trouwens nog geen weet van exotische soorten die inheemse zwammen verdringen. Voorlopig is de inktviszwam dus geen problematische exoot.

1914

De inktviszwam kwam oorspronkelijk voor in Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Oost-Azië. De soort dook exact 100 jaar geleden, in 1914, voor het eerst op in Engeland en Duitsland. In 1921 werd de zwam voor het eerst in Nederland gesignaleerd en de oudste Belgische waarneming dateert van 20 jaar later, in het Zoniënwood. Waarschijnlijk zijn sporen van deze zwam meegekomen met Australische troepen tijdens de Eerste Wereldoorlog, als meelifters met hun schoenzolen of via houtsnippers die werden gebruikt bij het paardentransport. Een andere, ook vaak gehoorde hypothese is dat de zwam via het woltransport vanuit Australië is meegekomen. Wat er ook van zij: de inktviszwam lijkt de wereld te veroveren. Ook in de Verenigde Staten is de zwam bekend, wellicht is ze daar terechtgekomen via het plantgoed van bamboe.

1 000 000

Het aantal sporen dat een inktviszwam verspreidt is moeilijk te tellen. Naar schatting gaat het om meer dan één miljoen. Inktviszwammen groeien altijd in groep, dus is de kans dat ze zich succesvol verspreiden in de buurt groot. Naast de verspreiding via vliegenpoten wordt de onfrisse sporensmurrie ook smakelijk opgegeten door vliegen en slakken. De sporen overleven de reis door het spijsverteringskanaal van deze dieren en kunnen zo grote afstand overbruggen.

6,5

De sporen van de inktviszwam zijn tot 6,5 micrometer groot. Dit betekent dat je één spore niet kan zien met het blote oog.

Kleurrijke gazonpaddenstoelen gezien?

Uit paddenstoelenonderzoek in Vlaams-Brabant is gebleken dat tuinen heel belangrijk zijn voor zeldzame graslandpaddenstoelen. Een gazon dat niet bemest wordt en waar mossen en bloemen een kans krijgen, vergt niet alleen minder werk: je krijgt er ook kleurrijke paddenstoelen. Met wat geluk kan je een funky soort als het papegaaizwammetje in jouw tuin vinden. Haar groene en gele, kleverige hoed maakt de zwam heel herkenbaar.

Heb jij een kleurige paddenstoel op je gazon? Maak er een foto van en stuur die vervolgens op via www.waarnemingen.be

Paddenstoelen in de stad

Zwammen: die zie je toch in het bos? Vaak wel, maar zowat elk type leefgebied heeft zijn eigen zwammen en zo komt het dat je zelfs midden in de stad een heel assortiment aan paddenstoelensoorten kan vinden. De meeste zwammen houden niet van hondendrollen, strak onderhouden parkjes en een platgelopen bodem, maar enkele soorten weten toch een plek te vinden in de stad. De straatchampignon bijvoorbeeld, groeit geregeld tussen de kasseien. Houtsnippers die in plantsoenen gebruikt worden zijn dan weer ideaal voer voor hazenpootjes, donsvoetjes en franjehoeden. Soms tref je in de stad trouwens ook bijzondere exemplaren aan. In de rand van Brussel vind je voortuinen met gazons die zeldzame graslandzwammen herbergen, zoals deze ridderwasplaat.

foto © Wim Veraghtert

Herfstvlinders zijn nog niet moe

Kleine vos, kleine vuurvinder, gehakkelde aurelia, dagpauwoog: enkele dagvlinders blijven tot laat in de herfst actief. Maar na september is voor veel vlinderliefhebbers het vet van de soep. Dat geldt echter niet voor liefhebbers van nachtvlinders: daaronder vinden we echte herfstsoorten. Wat dacht je van de novemberspanner en herfstrietboorder? Die zijn weliswaar grijs en bruin, maar er zijn ook kleurrijke herfstvlinders, die de

De zwarte herfstspinner is maar een kort leven beschoren

tinten van vallende bladeren aannemen: wilgengouduil, roodachtige herfstuil en najaarsspanner bijvoorbeeld. Het rijtje van herfstsoorten wordt afgesloten door de zwarte herfstspinner: die soort begint doorgaans eind oktober pas aan haar vliegperiode. Omdat er dan doorgaans niet veel meer te rapen valt, heeft ze trouwens geen mond. De zwarte herfstspinner is dan ook maar een kort leven beschoren.

Wilgengouduil © Marc Herremans

3 vragen aan de redactie

foto © Hugo Willock

Eekhoortjesbrood wordt echt door eekhoorns gegeten.

1 Eten eekhoortjes écht eekhoortjesbrood?

ANTWOORD: Paddenstoelen zijn belangrijk in de natuur: ze breken afval af en helpen bomen groeien. Maar ze zijn ook belangrijk als voedsel voor dieren. Eekhoortjesbrood wordt echt door eekhoorns gegeten. Sommige insecten en kevers leven zelfs op een dieet van paddenstoelen. Dieren kunnen zwammen eten die voor ons giftig zijn. Een slak bijvoorbeeld kan zestig keer beter gif afbreken dan de mens. Gun de dieren hun plezier, speel op veilig en laat de zwammenpracht maar gewoon staan.

Wees niet bang: het is maar een spin

Spinnen zijn nuttige vliegen- en muggenvangers

De herfst is hét spinnenseizoen bij uitstek. In en rond het huis duiken de achtpotigen op: op het terras, tussen twee struiken en zelfs in de badkamer. De ongenode gasten brengen weleens gegil en gekrijs teweeg. Onterecht, want spinnen zijn nuttige vliegen- en muggenvangers en er is geen enkele reden om er bang voor te zijn. Toch blijven sommige mythes opduiken. Dat je elk jaar 8 spinnen zou opeten terwijl je slaapt bijvoorbeeld. Flauwekul, spinnen zijn 's nachts op zoek naar lekkere prooien en ze gaan niet over je hoofd kruipen. Of dat spinnen agressief zijn. Inheemse spinnen zullen je nooit aanvallen. De meeste spinnensoorten kunnen trouwens niet eens door de huid van een mens bijten.

Foto © Luc Gasthuys

Boommarter © Karen Vanbelle

Kijk uit: jonge dieren in het verkeer!

In het vroege najaar gaan veel jonge dieren op zoek naar een eigen leefgebied. In het gebied van de ouders is er namelijk niet genoeg voedsel voor meer dan twee volwassen dieren. Vaak

Vaak moeten jongen grote afstanden afleggen om een eigen stek te kunnen vinden

moeten de jongen grote afstanden afleggen om een eigen stek te kunnen vinden. Die grote tocht loopt jammer genoeg niet altijd goed af. Met meer dan vijf kilometer weg per vierkante kilometer heeft Vlaanderen het dichtste wegennet van Europa. Gemiddeld kom je in Vlaanderen om de 300 meter een weg tegen. Vorig jaar werden meer dan 10.000 verkeersslachtoffers gemeld op www.dierenonderdewielen.be.

2 Kunnen vleermuizen zingen?

ANTWOORD: Vleermuizen zijn behoorlijk begenadigde zangers. Biologen hebben recent zelfs ontdekt dat verschillende vleermuissoorten even goed kunnen kwetteren als zangvogels, met evenveel gevoel voor ritme en zin voor improvisatie. De reden waarom vleermuizen zingen, lijkt trouwens niet te verschillen van de reden waarom vogels hun muzikale keel openzetten: om een territorium te verdedigen en om mogelijke partners het hof te maken. Voor de mens zijn die muzikale capriolen helaas niet hoorbaar: het ultrasone geluid moet eerst worden omgezet met een bat-detector.

3 Waarom vliegen vogels in V-formatie voorbij?

ANTWOORD: Grote trekvogels vliegen vaak in lijn- of V-formatie. Maar ook meeuwen of wulpen kunnen een V vormen terwijl ze op weg zijn van of naar de slaapplek. Vergeleken met het in lijn fietsen bij wielrenners, is er een wezenlijk verschil: bij vogels gaat het niet zomaar om het 'uit de wind vliegen'. Door kort bij de vleugeltoppen van de voorganger te blijven, maakt een vogel gebruik van de opwaartse luchtbeweging die door diens vleugelslag wordt gecreëerd. Vaak stemmen vogels binnen een formatie hun vleugelslag dan nog verder af in functie van het meest gunstige ritme.

Quiz

Met de Loco Quiz Vogels trekken kinderen nog beter voorbereid de natuur in. Een leuke waaier met 200 weetjes over vogels en duidelijke tekeningen maakt kinderen vanaf 8 jaar spelenderwijs vertrouwd met vogels. De nieuwe Loco Quiz wordt geleverd met handige broekriemhanger. Ideaal voor thuis, op school en onderweg.

www.natuurpunt.be/winkel

Artikel Nr.: 97241

Prijs: € 5,95 - Ledenprijs: € 5,95

Niet vies van de natuur

De Jeugdbond voor Natuur en Milieu, JNM, is een beestige jeugdbeweging die met wild enthousiasme op ontdekking gaat in de natuur. Hun avontuurlijke zomerkampen zijn legendarisch, maar ook tijdens het schooljaar kan je mee op zoek naar uilen, paddenstoelen, libellen en nog veel meer. Tijdens de werkdagen bezorg je planten en dieren een ideale woonst. JNM'ers zijn niet vies van de natuur: af en toe belanden ze in een moddergevecht of duiken ze in de vijver.

www.jnm.be

Vogelweetjes troef!

Kan een merel dronken worden? Hoeveel veren heeft een vogel? Krijgt een specht geen koppijn? Jaarlijks komen er bij Vogelbescherming Nederland een massa vragen binnen over verschillende vogelsoorten. In dit boekje worden de 100 leukste en opvallendste vragen beantwoord. 'Waarom krijgt een specht geen koppijn?' is een weetjesboek over de wereld van vogels, op kindermaat.

www.natuurpunt.be/winkel

Artikel Nr.: M24056 - Prijs: € 9,95 - Ledenprijs: € 8,95

2 kidsvragen aan de redactie

1 Doen egels elkaar geen pijn?

ANTWOORD: Een volwassen egel heeft ongeveer 8000 stekels. Op die manier houdt hij zijn belagers op een veilige afstand. Maar prikken egels elkaar dan ook? Nee, de stekels van een egel gaan pas overeind staan als het dier schrikt. Als egels elkaar aanraken, dan doen ze dat trouwens vooral op het aangezicht of de buik, en daar hebben ze geen stekels. Baby-egels hebben een dikke huid, zodat de kleine witte babystekeltjes helemaal verborgen zijn. Zo verwonden de baby's hun mama niet.

2 Hoe komt het dat je in de herfst meer eekhoorns ziet?

ANTWOORD: Voor de eekhoorn is de herfst de drukste tijd van het jaar. IJverig rent hij van hot naar her om alle heerlijke boomvruchten en nootjes te verzamelen die op de grond gevallen zijn. In de winter zal er maar weinig eten zijn en daar kan je je maar beter op voorbereiden. Eekhoorns leggen een voedselvoorraad aan. Ze begraven kleine hoeveelheden noten op verschillende plaatsen. Soms vinden ze hun voorraad niet meer terug: dan hebben ze nieuwe bomen geplant.

Feest in de herfst: kastanjetaart

Dit heb je nodig:

500 gr tamme kastanjes, 3 dl melk, 5 eieren, 250 gr suiker, 100 gr boter, 100 gr amandelen, 1 geraspte citroenschil, 100 gr geraspte pure chocolade, bloem

Kerf de schil van de kastanjes in en rooster ze onder de grill. Pel ze en laat ze 15 minuten koken in melk tot ze zacht zijn. Pureer ze vervolgens. Klop de eidooiers en de suiker op. Vet de taartvorm in. Meng de boter, kastanjepuree, amandelen, citroenschil en chocolade met het eidooiermengsel. Klop de eiwitten stijf en schep ze voorzichtig door het beslag. Doe het beslag in de taartvorm en bak de taart ongeveer 60 min op 180°C.

Smakelijk!

Takkenril

Zin om de handen uit de mouwen te steken in je tuin en daarmee dieren zoals muizen, kikkers en slangen een mooie woonst te bezorgen? Bouw dan eens een takkenril. Laat mama of papa een aantal stevige palen in de grond slaan op een afstand van één meter van elkaar, in de vorm van een vierkant of rechthoek. Vul de ruimte ertussen op met afgevallen takken die je in je tuin kan vinden. Zo geraakt je tuin opgeruimd en krijgen de dieren er een woonplekje bij.

Hoe doe ik dit?

Een mosmat maken

*****

Heerlijk toch, zo uit het bad stappen op een zelfgemaakte mosmat. Dit heb je nodig:

2 stukken schuimrubber, grootte afhankelijk van de grootte van je mat (min 2,5cm dik) • breekmes • siliconen • stift • watersproeier • mos (haal geen mos uit de natuur, maar wel van op je dak of uit een tuincentrum)

Teken op één stuk schuimrubber de "bakjes" waar het mos in zal komen. Hoe meer bakjes, hoe beter. Snij de bakjes eruit. Spuit siliconen op de onderkant van de schuimrubber met gaten. Druk deze schuimrubber stevig op het andere stuk. Verwijder de overtollige siliconen. Leg een zwaar voorwerp op de mat, tot die voldoende uitgedroogd is. Maak de mat vochtig met de watersproeier. Plant het mos in de uitgesneden vakjes. Afhankelijk van de hoeveelheid licht in je badkamer, gebruik je andere soorten mos. Vraag raad in je tuincentrum. Hou het mos de eerste dagen vochtig. Daarna zorgen jouw douchedruppels voor de rest.

Win!

Dit handige zakgidsje, met bijgevoegde mini-poster past perfect in de binnenzak. Je ideale reisgenoot wanneer je de natuur intrekt en op zoek gaat naar dieren rond het huis. Met het gidsje kom je veel te weten over wat leeft rondom ons, maar wat we soms niet eens opmerken.

Antwoord op de vraag "Hoeveel stekels heeft een volwassen egel?" en wie weet win jij een van de 11 zakgidsjes van A.S. Adventure!
www.natuurpunt.be/win

Niet gewonnen?
Niet getreurd! Bij A.S. Adventure vind je de leuke gids ook.

Postelein

Je kan de verse blaadjes en topscheuten snipperen in slaatjes, pureren, stoven of wokken. De smaak wordt vergeleken met waterkers en spinazie. Toch vind ik postelein niet in ons 'Ons Kookboek'.

Postelein wordt al zo lang verbouwd als eetbaar groen, dat de herkomst niet meer helemaal duidelijk is. Waarschijnlijk stamt hij uit India en Perzië en is hij door kweek over de hele wereld verspreid geraakt. Vergeten groenten zijn hip, en zo overleeft tuinpostelein hier en daar toch nog bij ons.

Naast de gekweekte versie is er ook een verwilderde versie. Kleiner, minder in 't oog springend. Over heel de wereld verspreid in warme streken. De nieuwste trend is dat die wilde postelein op het noordelijk halfrond overal in steden opduikt tussen de straatstenen. Is wilde postelein er al die tijd geweest, of mogen we hier spreken over

Natuur in de stad: een contradictie?
Niets is minder waar. Je vindt er gewone natuur op ongewone plaatsen. Er komen planten en dieren voor die vaak alleen in het warmere microklimaat van de stad kunnen overleven. Ga met open blik in de stad op zoek naar natuur en laat je verrassen. **Kijk tussen het shoppen door ook eens naar de plantjes tussen de straatstenen.**

een comeback? En zou klimaatopwarming daar voor iets tussen zitten?

Het plantje heeft alles om te overleven. Met zijn lekker sappige blaadjes kan het extreme droogte doorstaan. Zowat elk onderdeel dat losraakt van de moederplant wortelt opnieuw. De zaadjes rijpen zelfs verder als het plantje ontworteld is. De doosvruchtjes spatten open en slingeren de zaadjes ver weg. Die zaadjes kunnen tot 40 jaar levensvatbaar in de bodem liggen wachten tot ze weer aan het licht komen. Ze hebben wel veel warmte nodig om te kiemen en die vinden ze in de stad, beschut tussen de straatstenen. Je ziet de kiemplantjes pas vanaf juni. Drie weken later kunnen er al kleine gele bloempjes zijn en zelfs al zaadjes...

Dat laatste heb ik zelf nog niet gezien. Ik blijf zoeken. Zoek jij mee?

De strijd om de hulst

Stap één: ga na of je hulst een vrouwelijke hulst is. Is de struik al oud en verschijnen er nooit bessen op, dan mag je geredelijk aannemen dat het een mannelijke hulst is. Die is ook wel nodig om voor rode bessen te zorgen, maar die verschijnen uiteindelijk alleen op de vrouwelijke hulststruiken.

Stap twee: als je vrouwelijke hulst vol bessen staat, hou dan net als ik je verrekijker bij de hand want dan wordt het spannend.

Elke herfst woedt in onze tuin een hevige strijd. De strijd om de controle over de hulststruiken. We hebben immers verschillende oude hulsten, waarvan de meeste bessen dragende vrouwelijke hulsten zijn. Hulstbessen zijn niet alleen voedzaam voor vogels, maar vooral ook zeer lang beschikbaar (van oktober tot juli!), langer dan eender welke andere bes. Ze blijven stevig,

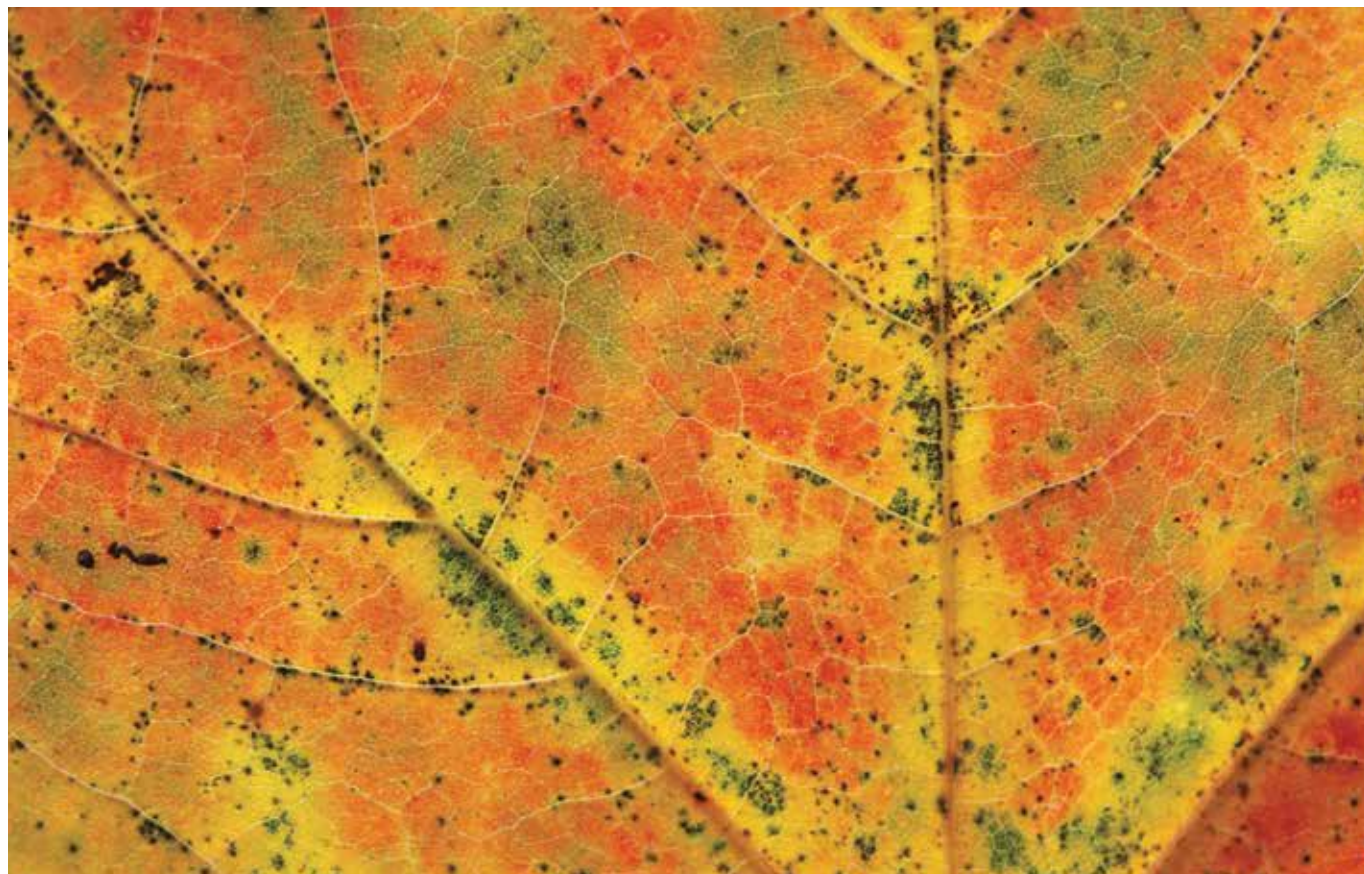

© Korneel Dettolleur

Je hoeft niet naar afgelegen natuurgebieden te trekken om kennis te maken met de natuur. Je trekt gewoon de achterdeur open en gaat op safari in eigen tuin! Wie de natuur een handje wil helpen, kan daarmee beginnen in de tuin, hoe klein die ook is. Vogels voeren, een nestkast voor wilde bijen of koolmezen, een border vol bloemen voor de vlinders... Maar het gaat er niet altijd even vreedzaam aan toe!

verliezen weinig vocht, hebben geen last van vorst. Smaken ze goed? Niet voor ons (melig vruchtvlees en de pitjes zijn licht giftig), maar voor vogels zijn ze blijkbaar onweerstaanbaar. Wanneer de koperwieken op najaarstrek over ons land zwermen, komen ze gegarandeerd langs om zich vol te vreten met hulstbessen. Dat is echter gerekend zonder onze plaatselijke merels. Die moeten elkaar al in 't oog houden. Nu komen ze ogen te kort. Niet dat ze hun hulstbessen zelf meteen nodig hebben. Een volle hulststruik is een voorraadkast voor de winter die volgt. De indringers uit het hoge noorden worden telkens weer de struiken uit gejaagd. Om meteen daarna terug te keren. Gooi daar nog een paar zanglijsters en een enkele grote lijster tussen en je hebt het recept voor een spannende herfst (en winter en lente).

Stap drie: ga op het puntje van je stoel zitten en geniet van het schouwspel in jouw tuin.

Herfstverkleuring

In Amerika is de herfstverkleuring big business dankzij het Indian Summer-toerisme. Bij ons gaat het er veel bescheidener aan toe. We staan even stil bij ons groen, geel, rood en bruin.

Loofbomen kunnen in de winter met hun verkleumde wortels onvoldoende water opzuigen om het waterverlies door verdamping te compenseren. Zo zijn ze gedoemd elk jaar afscheid te nemen van hun bladeren. In de zomer zijn de bladeren groen van de bladgroenkorrels, de zonnecellen waarmee bomen het voedsel aanmaken om te kunnen groeien. Wanneer in de herfst de dagen beginnen te korten, sterven de bladgroenkorrels sneller dan ze aangemaakt worden. De boom laat nu via de bladnerven en bladsteeltjes de elementaire bouwstoffen uit de bladeren lopen om ze op te slaan in takken, stam en wortels. Volgende lente worden ze hergebruikt bij de wederopbouw van het bladerdek.

© Korneel Detailleur

Als je de natuur in close-up bekijkt, gaat er een nieuwe wereld voor je open. Een schier eindeloze variatie aan levensvormen, elk met hun eigenaardigheden. Stilstaan bij de kleine dingen des levens, je krijgt er nieuwe energie van. Zelfs een verkleurend herfstblad heeft een eigen verhaal.

Carotenoiden geven een gele kleur aan wortels maar ook aan boombladeren. Als het bladgroen in de herfst afneemt, komt die gele kleur tevoorschijn. De Noorse esdoorn wordt zo zelfs helemaal geel. Bomen die rood of paars verkleuren in de herfst, maken die kleurstof – anthocyaninen – actief aan op het moment dat het bladgroen mindert. Hoe feller het herfstlicht, hoe feller rood. Als alles ontmanteld is, zie je de ware kleur van een boomblad: vederlicht houtbruin.

Mijn favoriet is het krentenboompje, eigenlijk een Amerikaanse soort. We hebben er twee in de tuin. Het boompje aan de straatkant verkleurt niet: daar moeten uitlaatgassen voor iets tussen zitten. Want achter in de tuin hebben we de mooiste herfstverkleuring die je in onze Lage Landen kan zien. Onze eigenste mini Indian Summer.

Peter De Ridder

*Maak je huiswerk bij de start
van dit nieuwe schooljaar.
Word nu klant van Lampiris
en steun zo Natuurpunt!*

Voor elk lid van Natuurpunt dat ook klant is bij Lampiris,
**schenkt Lampiris jaarlijks 2.5% van het energie-
gedeelte van zijn factuur aan Natuurpunt.**

DANKZIJ JULLIE WORDEN ER AL 47HA NATUURGEBIED BESCHERMD!

DIT IS DE GROOTTE VAN MAAR LIEFST 94 VOETBALVELDEN!

NOG GEEN KLANT VAN LAMPIRIS?

Surf snel naar www.lampiris.be/natuurpunt en ontdek hoe jij
kan helpen om nog meer natuur te beschermen in Vlaanderen.

op stap met...

Koen Houthoofd

Dinsdag 19u30

Ik bezoek met boer Christian enkele percelen in de Leiemeersen. Voor het beheer van onze natuurgebieden werken we samen met een vijftiental plaatselijke landbouwers. Een samenwerking die zeer vlot verloopt.

Bio Koen Houthoofd

Koen werkt op de milieu-afdeling van de universiteit van Gent. Hij fietst elke dag naar zijn werk, met de prachtige Leievallei als decor. In zijn vrije tijd speelt hij minivoetbal, is hij graag bezig met zijn gezin en tovert hij zijn tuin om tot een mininatuurgebiedje.

Woensdag 15u30

Ik breng een bezoekje aan onze mystieke moerasbossen: pure ontspanning voor mij. Natuur fascineert me al van jongs af aan en brengt me tot rust. Ik ben blij dat ik als Natuurpuntvrijwilliger zo intens bezig kan zijn met natuur.

Vrijdag 18u

Samen met Rik van het beheerteam bekijk ik het nieuwe perceel dat we onlangs aankochten. Als voorzitter heb ik één grote droom: de hoeveelheid natuur in Deinze uitbreiden. De voorbije jaren lukte dat alvast aardig en ik zal me er ook de komende jaren keihard voor blijven inzetten.

Zaterdag 14u15

Met het beheerteam voeren we werken uit rond Zeveren planke. Dit knuppelpad is het uithangbord van onze afdeling. Het heeft veel energie gekost om het te realiseren, maar nu het er is, zijn we apetrots!

Zaterdag 16u30

De werken aan het knuppelpad zijn achter de rug. Tijd voor een lekker biertje! Het is heel plezant om samen te werken aan meer natuur, maar na het harde werk maken we graag tijd voor een beetje ontspanning.

Zaterdag 17u

Ons vrijwilligersteam is een hechte vriendengroep. Toen we acht jaar geleden verhuisden naar Deinze, kenden we hier bijna niemand. Dankzij Natuurpunt leerde ik heel wat mensen kennen. De meeste van onze vrienden zijn Natuurpunters.

Word ook vrijwilliger bij Natuurpunt!

www.natuurpunt.be/vrijwilliger

Najaarstaferaal met doodgravers

Het hele dierenrijk schijnt waar het zit. Er wordt gekotst, gekakt en gerotzood dat het geen naam heeft! In heel de natuur geeft niemand om de natuur. Het kan de natuur niet schelen.” Ik weet dat het stoute wijsheden zijn, maar onderweg door berm en beemd komt een mens soms op rare gedachten. Ik trap in een drol, glijd uit over een zwarte wegsdak en zak tot over mijn enkels in de modder. “Het is typisch. Orde en netheid zijn niet van de natuur. Neem nu een aap. Ruimt een aap ooit op? Nootjes blijven liggen waar ze vallen. Schillen ook. Of een walvis? Heeft iemand ooit een walvis uit de zee zien komen om netjes zijn gevoeg te doen op het strand? Natuurlijk niet. De zee is een stinkende soep. De natuur is een slons. En wij maar sorteren.”

Soms raak ik op wandel het spoor kwijt. Dan twijfel ik zelfs of ik er wel bij hoor, bij de natuur. “Ik hoef maar één voet in het bos te zetten of de hele natuur vlucht het struikgewas in om zich de rest van de middag koest te houden. Een vos heeft mij altijd eerst gezien. Een sperwer komt niet op mijn schouder zitten. En een merel slaat alarm alsof ik directeur ben van een vogelpatéfabriek. Nee, de meeste natuur vertrouwt mij niet. Nochtans zou ik alles doen voor de natuur. Ik ben van Natuurpunt! Ik heb een houtwal in de tuin, speciaal voor winterlogies. En binnenkort ga ik weer mezenbollen kopen.”

Dit stukje gaat over netheid in de natuur. Er is geen netheid in de natuur. De natuur is een slons! Of toch meestal.

PROFIEL An Olaerts

An Olaerts is freelance journalist en schrijft onder andere columns voor De Standaard Magazine. Daarnaast zit ze in het tweede jaar van de grote vogelcursus in Leuven. En heeft ze een tuin met twee kippen, die zich uiteindelijk nog het makkelijkst laten bekijken.

De zomer is voorbij. De kou kruipt uit de grond naar boven en onderweg steek ik mijn handen diep in mijn zakken. Daar voel ik twee klokhuizen zitten, een uitgedroogd van de vorige wandeling, een nat van vandaag. “Geen enkel dier op aarde neemt zijn klokhuizen netjes terug mee naar huis, behalve ik. Want ik gééf om de natuur. Ik laat geen afval achter, zelfs geen afgekloven klokhuis. Want voor je het weet schiet er er uit dat klokhuis een boosaardige exoot tevoorschijn. Blijkt die Pink Lady met de blozende appelwangetjes ineens een rotwijf te zijn dat het hele inheemse bos opvreut! Gelukkig heb ik een opgeruimd verstand. Want de natuur... Wanneer ruimt de natuur eigenlijk zelf eens wat op?”

En dan is er ineens een donker vuistje, het steekt naar achteren uit een harig lijf. Ik schrik. Het is het einde van een egel. Hij ligt op zijn stekels in het gras, dood. “Eek!” Want uit zijn buik kruipen grote, zwarte kevers met vlammen op hun dekschild. Het zijn doodgravers en ze lijken te knisperen. “Eek! Ik moet naar huis. Ik ga niet kunnen slapen van de gedachte aan die doodgravers.”

Twee dagen later bedenk ik dat ik een foto had moeten nemen van het najaarstaferaal met doodgravers. Ik loop door het gras, zoek naar de egel. “Tiens, eergisteren lag hij toch hier? En nu is hij weg. Soms is de natuur opgeruimder dan een mens denkt.”

HOUT & HABITAT

DE BEURS DIE AL DE GEZICHTEN VAN
HOUT TOONT!

20—23 NOVEMBER 2014
ANTWERP EXPO

WWW.HOUTENHABITAT.BE

WOODFORUM

Do + vrij: 14u-21u
Zat + zon: 10u-18u

GRATIS TOEGANGSKAART

VOOR ALLE LEDEN VAN NATUURPUNT
(INCLUSIEF ANDERE GEZINSLEDEN)

TOEGANG T.W.V. 8 EURO/PERSOON,
ALLE DAGEN GELDIG

GEEF DEZE BON AF AAN DE KASSA

organised by **artexis**

Beleef de unieke West African Pelagic (eind april-begin mei 2016)

Schrijf je
snel in
(vanaf 15
sept)

spectaculaire **9-daagse cruise** aan boord van de Plancius • massa's **dolfijnen** • op zoek naar **blauwe vinvis, potvis, bultrug, gramper en Indische griend** • voorjaarstrek van **jagers, vorkstaartmeeuwen en rosse franjepoten** • tienduizenden **Kuhls pijlstormvogels** • kans op **bont stormvogeltje en bruine gent** • begeleid door de **beste Natuur.gidsen** • optie om vooraf Kaapverdië en nadien Madeira te verkennen • optie om door Golf van Biskaje terug te varen • de reis wordt georganiseerd door Inezia Tours

PLAATSEN ZIJN BEPERKT / MEER INFO over Natuur.reizen: www.natuurpunt.be/reizen

Natuur

om bij weg te dromen

Een bloeiend heidelandschap, een mystiek bos, een koppeltje verliefde futen of een snoezig gallowaykalfje : de natuur heeft alles in huis om je in vervoering te brengen. Honderden wandelaars trokken de voorbije maanden met een camera onder de arm de natuur in om het wonder vast te leggen op de gevoelige plaat. Droom even mee!

JOKE LAPORTE

HENDRIK LANKERS

ANOUSHKA SAERENS

ROEL VERLEYEN

JEAN-PIERRE DRUBBELS

WIM VERSCHRAEGEN

ESTHER VESENTINI

ERWIN DEROUS

ERWIN DEROUS

DANNY DECLERCQ

ROEL VERKLEYEN

WOUTER CARDOEN

PAUL VERSMISSEN

FOTO-OPROEP

IJs, sneeuw, kou: koning winter staat voor de deur. Dieren gaan daar elk op hun eigen manier mee om. De ene gaat in winterslaap, de andere krijgt een nieuwe vacht en sommigen bijten gewoon manmoedig door.

Zeker is dat het allemaal fraai beeldmateriaal oplevert. Jouw foto in Natuur.blad? Stuur ons je allermooiste foto's van dieren in de kou en wie weet verschijnen ze in ons winternummer!

www.natuurpunt.be/oproep

Bos voor Iedereen

Spaar en plant mee met Bartel

In bossen heb je de tijd van je leven. Je kan er in bomen klauteren, betoverende paddenstoelen bekijken of genieten van zalige koelte op een warme dag. In Vlaanderen is er nog werk aan de winkel: vooral in de buurt van woonkernen zijn er niet genoeg bossen om in te spelen, lopen en wandelen. En daar willen we iets aan doen.

Spaar mee met Bartel Van Riet voor meer bos! Voor 40 euro creëren we gemiddeld 10 vierkante meter nieuw bos.

Dit jaar planten we nieuw bos in Lier en Kampenhout. Het Waverwoud zal 13.000 vierkante meter groter worden en in het Weisetterbos in Kampenhout planten we een 6000 vierkante meter groot bos aan. Spaar mee, en kom gerust zelf de handen uit de mouwen steken tijdens de plantacties op **7 december**.

Het is al de vierde keer dat Natuurpunt de spaaractie Bos voor Iedereen organiseert. In totaal werden al 64.216 bomen geplant op 6 verschillende locaties (**Loppem, Ninove, Lier, Kontich, Kampenhout** en **Sint-Katelijne-Waver**).

www.bosvooriedereen.be

Natuur.winkel on tour

In **september en oktober** trekt de Natuur.winkel vier zondagen lang het land rond met **boek- en optiekmarkten**. Je ontdekt er de strafste verrekijkers, veldgidsen, reisgidsen en naslagwerken. Maar ook voor kinder- en jeugdboeken over dieren, boeken over natuurfotografie en cursussen tuinieren kan je er terecht. Tijdens de workshops kan je het excursiemateriaal zelf uitproberen.

www.natuurpunt.be/boekenmarkt

De Week van het Bos

Van **12 tot 19 oktober** is het de Week van het Bos. Dit jaar staat de week volledig in het teken van De Grote Oorlog. Op verschillende plekken drukte die een blijvende stempel op het landschap. Trek de de natuur in om forten, bunkers en loopgraven te ontdekken, pik een stukje oorlogstheater mee of neem deel aan een van de vele andere activiteiten. De Week van het Bos wordt georganiseerd door het Agentschap voor Natuur en Bos in samenwerking met BOS+, Natuurpunt en Natuurpunt Educatie.

www.weekvanhetbos.be

Dag van de Natuur

Maaien, wilgen knotten, bomen planten: tijdens de Dag van de Natuur op **15 en 16 november** nemen we de natuur grondig onder handen. Zin om lekker moe te worden in de frisse buitenlucht en tegelijk de natuur een grote stap vooruit te helpen? Stroop je mouwen en kijk waar de Dag van de Natuur doorgaat in jouw buurt.

www.dagvandenatuur.be

Fundamenten in de Vennen

Fotograaf Karel Van Gerven, tekenaar Tjen Heyligen en dichter Joris Irvén maken een artistiek portret van de boeiende bewoners van de Genkse Vennenstraat. De tentoonstelling brengt je vanuit C-mine naar de tuin van Betty, die beheerd wordt door Natuurpunt Genk en naar het domein van Kiewit, dat beheerd wordt door Natuurpunt Hasselt.

www.galleriet.be

21.09

Oud-Turnhout

GAGELHAPPENING

Een safari naar konikpaarden en gallo-ways, een marktje met streekproducten, een gageltocht en tal van workshops.

zondag 21 september, van 11u tot 18u

Bezoekerscentrum
Landschap De Liereman
Schoorhovenberg 43, 2360 Oud-Turnhout

28.09

Kortesseem

**NATUURPUNT KORTESSEM
WORDT 25!**

Een ochtendwandeling in de Nietel broeken, een bio-ontbijt, en natuurmarkt.

zondag 28 september, van 7u - 17u

Parking Herbroekstraat in Kortesseem
& Amandusstraat, Vliermaal

Aan de praat over het klimaat

Blijf gloeiend actueel en kom kijken naar de tentoonstellingen **'Over klimaatkanaries en hittestress'** in het Administratief Centrum Zuid en **'Klimaat in beeld'** in De Bourgoyen in Gent. Met steun van de Stad Gent en de klimaatgidsen van het Interreg Project **'Neem de mensen mee'**.

Vrijdag 10 oktober tot en met zaterdag 29 november

Administratief Centrum Zuid – Woodrow Wilsonplein 1, 9000 Gent

NMC De Bourgoyen – Driepikkelstraat 23, 9000 Gent

www.natuurpuntgent.be

28.09

Zegelsem (Brakel)

FEEST IN DE BOOMGAARD

Kom snoepen van de hoogstamboomgaard. Als er genoeg fruit is, mag je ook zelf plukken.

zondag 28 september, van 14u tot 17u

Perreveld 14
9660 Zegelsem (Brakel)

05.10

Riemst

**PADDENSTOELENWANDELING
OP HET PLATEAU VAN CAESTERT**

Leer alles over paddenstoelen en geniet van zelfgeperst appelsap.

zondag 5 oktober, 14u tot 17u

Parking speeltuin - Steenstraat
3770 Kanne (Riemst)

12.10

Gemeente Heist-aan-Zee

STRANDLABO

Ontdek de schatten van het strand samen met een gepassioneerde gids.

zondag 12 oktober, van 10u tot 13u

hoek Zeedijk-Duinbergen
& Anemonenlaan
8301 Heist-aan-Zee

12.10

Herent

HUIZENJACHT MET KABOUTERS

Kom paddenstoelen ontdekken in het Bertembos onder leiding van een kundige gids en... kabouters.

zondag 12 oktober, 14u30

Kleine parking - Bosstraat
3060 Bertem

19.10

Geel

LANDDUINWANDELING

Struin mee door de beroemde landduinen van Bel.

zondag 19 oktober, van 14u tot 16u30

Kerk Bel
2440 Bel (Geel)

26.10

Hingene

**BOOTTOCHT NAAR EEN
VOGELPARADIJS**

Bezoek de eerste wintergasten
op het eiland in Wintam.

zondag 26 oktober, van 14u tot 17u

De Bist, 2610 Wilrijk
contact.fort7@zuidrand.be | 03 449 99 11

26.10

Veerle-Heide

**HET GELUID VAN DE STILTE IN DE
MERODE**

Kom luisteren naar krakende
herfstbladeren.

zondag 26 oktober, van 14u tot 16u

Kerk Veerle Heide, Veerledorp
2431 Veerle

Foto's © Wim Dirckx, Wouter Vanreusel

02.11

Hasselt

CHOCOLADEWANDELING

Wandelen en tegelijk genieten van fair
trade chocoladeproefertjes van Oxfam.

**zondag 5 november
starten kan tussen 13u30 en 15u**

Bezoekerscentrum Kiewit
Putvennestraat 112, 3500 Hasselt

14.11

Kapellen

PADDENSTOELENGEHEIMEN

Welke paddenstoelen zijn giftig? Welke
zijn geneeskrachtig? En wat is de bete-
kenis van de hoedjesdragers in onze en
andere culturen?

vrijdag 14 november, 20u - 22u30

't Oud Gemeentehuis
Antwerpsesteenweg 2, 2950 Kapellen

16.11

WINTERBARBECUE

Na de noeste arbeid tijdens de Dag van
de Natuur worden de werkers beloond
met een barbecue.

zondag 16 november, vanaf 17u

Bioloikaal Domein Kiewit
Putvennestraat 112, 3500 Hasselt

Inschrijven verplicht: inge.vandebeek@
natuurpunthasseltzonzhoven.be

27.11

Beringen

FLIRTEN IN 'T GROEN

Flirten en verleiden. Iedereen doet het
of...probeert het. Wie wil weten waar
Casanova de mosterd haalde, kijkt best
eens naar de dierenwereld.

donderdag 27 november, 19u30 - 21u30

Bezoekerscentrum De Watersnip
Grauwe Steenstraat 7/2, 3582 Koersel

30.11

Brugge

LE RENARD ET L'ENFANT

Film over een wonderlijke tocht met
een meisje en een vos (Nederlands
gesproken).ken).

zondag 30 november, 10u30

Ciné Lumière, Sint-Jakobsstraat 36,
8000 Brugge
www.natuurpuntbrugsommeland.be

Voor kinderen

Regen, wind, alles waait van de
bomen: de herfst is begonnen!
Tijdens het kinderatelier in
Bezoekerscentrum De Watersnip in
Koersel verzamelen kinderen de
prachtigste herfstschatten en gaan
ze ermee aan de slag. Ga je mee op
schattenjacht tijdens de herfstva-
kantie, op woensdag 29 oktober
van 14:00 tot 16:30?

inschrijven:
zwartebeek@natuurpunt.be

6.12

QUIZZEN VOOR MEER NATUUR

Een gezellige en luchtige natuurquiz
voor iedereen. De opbrengst gaat naar
natuurgebieden in en rond Deinze.

zaterdag 06 december, 19u30 - 23u30

Poelstraat 70, 9800 Petegem-aan-de-
Leie (Deinze). Inschrijven in ploegen van
4 personen en voor 1 december via
info@natuurpuntdeinzeplus.be

Bekijk alle activiteiten op

**www.natuurpunt.be/
agenda**

Tussen hoop en urees

Midden in de zomer kregen we een nieuwe Vlaamse regering. De teksten van het akkoord bieden tegelijk kansen en gevaren voor het natuurbeluid. Veel aandacht gaat naar Europees te beschermen natuur en daar worden ook extra middelen voor voorzien. Jammer genoeg lezen we bijzonder weinig over onze eigen Vlaamse natuur, die toevallig geen Europees keurmerk kreeg, maar die voor ieder van jullie minstens even belangrijk is. Natuurpunt zal er dan ook krachtig voor blijven pleiten om de toekomst van al onze natuurgebieden, zonder uitzondering, veilig te stellen.

Minister Schauvliege krijgt in deze nieuwe ploeg een aantal bevoegdheden die voor het eerst samengebracht worden (Leefmilieu, Landbouw en Ruimtelijke ordening). Een uitgelezen kans om deze drie domeinen, die voor het behoud van de biodiversiteit zo belangrijk zijn, op een evenwichtige manier te benaderen. Natuurpunt is klaar om de uitdagingen aan te gaan, als een betrouwbare partner voor het beleid. Met inbreng van eigen middelen en jullie ongeëvenaard enthousiasme

helpen we de overheid om haar eigen doelstellingen en die van Europa waar te maken. Elke euro die aan ons besteed wordt, rendeert en komt elke Vlaming ten goede. Overleg in de middelendiscussie is ook voor ons een belangrijk item en in het verleden hebben wij bewezen dat wij in deze een gesprekspartner met veel empathie en dossierkennis zijn.

Dit alles moet ons niet afleiden van het realiseren van wat nu al in de regeringsverklaring te lezen is. Een heel aantal bedreigde diersoorten wacht op een efficiënt beschermingsprogramma, ondanks alles verdwijnen waardevolle poldergraslanden nog in de ploeg voor om plaats te maken voor maïs en wekelijks spoelt er wel een bruinvis aan die ten prooi is gevallen aan de moordende warrelnetten. Natuurpunt zal de minister blijven aanporren om beloftes om te zetten in beleid. Het is goed om een nieuwe lei onmiddellijk foutloos te beschrijven.

Walter Roggeman

© Wim Dirckx

Natuurpunt zal de minister blijven aanporren om beloftes om te zetten in beleid

Verhuisd? Vragen over je lidmaatschap?

Neem contact op met onze ledenadministratie, 015-29 72 17 of ledenservice@natuurpunt.be

Lid worden of een lidmaatschap cadeau geven? Stort 24 euro op BE17 2300 0442 3321 met vermelding "nieuw lid" www.natuurpunt.be/lidworden

Op zoek naar een origineel geschenk, een goede gids of uitbreiding van je excursiemateriaal? Dan ben je in onze webshop Natuurpunt Winkel aan het juiste adres. Bestellen kan online, via mail, per telefoon of fax.

www.natuurpunt.be/winkel, winkel@natuurpunt.be t 015-43 16 88, f 015-27 46 74

Alle producten uit dit Natuur.blad zijn te koop in de Natuurpunt Winkel.

In onze bezoekerscentra vind je een beperkt assortiment.

Bezit je grond die je wil wegschenken, of wil je Natuurpunt opnemen in je testament? Neem dan contact op met Joost Verbeke, contactpersoon voor schenkingen en legaten: joost.verbeke@natuurpunt.be 0477-20 47 27

COUNTRYSIDE+

the authentic way of living

30 OKT » 02 NOV
FLANDERS
EXPO
GENT

20ste editie

Countryside wordt 20 jaar
Kom en vier met ons mee!

ontdek ook
de wereld van
nest

-2€ korting via www.countryside.be
actiocode: Natuurblad

Scan de QR code en
ontdek alle exposanten,
het programma en
interactief floorplan!

Het Nieuwsblad

nest

TERRE
BLEUE

organised by **artexis**

www.countryside.be

CountrysideGent

Kerkuil
Tyto alba

MeoStar B1
10x42 HD

Dankzij de excellente optische
kwaliteit is elke vogelsoort te
onderscheiden.

EUROPEAN
OPTICS
since
1933

Technolyt®

Technolyt
Industrieweg 35
1521 NE Wormerveer

E: info@technolyt.nl
T: +31(0)75 647 45 47
I: Technolyt.nl

meopta

www.meopta.com

HOEDJE AF VOOR
de propere Kleine Nete

CHAP'EAU

zondag
28/09/2014

Ark van Noë
Lichtaart (KASTERLEE)

EN KRIJG EEN
GRATIS
CONSUMPTIE!

Schrijf je in via
www.chap-eau.be

**Geniet van een dagje
sport en ontspanning
rond de schoonste
waterloop van Vlaanderen.**

De gemeenten, de VMM, studiebureaus, aannemers, Aquafin en vele anderen werken elke dag samen aan propere waterlopen. De Kleine Nete I is de eerste rivier in Vlaanderen die een goede waterkwaliteit bereikt heeft. En daar gaan we van genieten! Kom mee fietsen, kajakken, wandelen of mountainbiken langs de schoonste waterloop van Vlaanderen, geniet van de animatie voor jong en oud of schuif aan bij de barbecue. Chapeau!

Georganiseerd door:

In samenwerking met:

